

Masarykova univerzita v Brně
Filozofická fakulta
Historický ústav

**Odsun sudetských Němců z politického okresu Litoměřice
1945-1946**

(bakalářská diplomová práce)

Hynek Oberhel

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Dvořák, Ph.D.

Brno 2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl
všechnu použitou literaturu a prameny.

20.května 2008

.....
podpis

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Tomáši Dvořákovi, PhD. za ochotnou spolupráci a za podnětné nápady a připomínky.

Obsah:

1.Úvod	5
2.Situace v Litoměřicích na sklonku války	7
3.Perzekuce německého obyvatelstva a první transporty	8
3.1.První transporty.....	11
3.2.Srpen 1945-konec roku 1945.....	17
3.3.Osidlování německých obcí Čechy.....	19
4.Hlavní fáze odsunu německého obyvatelstva	20
4.1.Transporty	21
4.2.Vybavení do transportu	22
5.Zařízení sloužící k odsunu německého obyvatelstva	23
5.1.Internační středisko Malá pevnost Terezín	23
5.2.Sběrné středisko Litoměřice	25
5.3.Internační středisko Lovosice	25
5.4.Internační středisko Polepy	27
5.5.Internační středisko Roudnice nad Labem	28
6.Konfiskace	29
7.Specialisté	30
8.Antifašisté	31
9.Po skončení hlavní fáze odsunu	32
10.Závěr	33
Seznam zkratk	35
Literatura	36
Prameny	37
Přílohy	38

Úvod:

Odsun sudetských Němců z Československa je jedno ze zásadních témat českých národních dějin 20.století, které bylo navíc po dlouhou dobu tabuizováno. Odchodem téměř tří milionů lidí zanikla specifická sudetoněmecká kultura, která nejen v pohraničí byla hluboce zakořeněna téměř po sedm století. Vzhledem k událostem 2.světové války již nebylo v osvobozeném Československu pro Němce místo a jejich další setrvání zde bylo nežádoucí. Odsun Němců z východních území, pravděpodobně nejrozsáhlejší přesun obyvatelstva od dob velkého stěhování národů, byl poznamenán četnými osobními tragédiemi ze strany Němců, ale i velkým pocitem zadostiučinění ze strany českého národa.

Tato práce by měla sloužit k hlubšímu pochopení dané problematiky na regionální úrovni, zasazené do obecného kontextu dějinných událostí. V tomto případě na území politického okresu Litoměřice. Budu se snažit zachytit místní specifika, a to v čem byl odsun sudetských Němců z této oblasti odlišný od zbytku tehdejší ČSR. Svoji práci bych chtěl zaměřit především na dvě témata, jednak na období léta 1945 a prvních transportů německého obyvatelstva do sovětské zóny a zadruhé na hlavní fázi odsunu v roce 1946. Dále bych se chtěl věnovat dílčím tématům, jako jsou němečtí antifašisté, průmysloví specialisté, konfiskace německého majetku a osidlování původně německých obcí nově příchozím českým obyvatelstvem.

Litoměřický okres nepatří mezi příhraniční oblasti a po Mnichovské konferenci byl rozdělen na německou a českou část, přirozenou hranicí se stala řeka Labe a na Lovosicku úpatí kopců Českého středohoří. Co do etnického rozdělení byl okres velice různorodý. Ve větších městech jako Litoměřice, Lovosice a Ústěk žilo více Němců, horské oblasti Třebošínska, Sebušínska a vůbec celý ústecký soudní okres byly ryze německé, ale zemědělské oblasti v nížinách a podél Labe již byly smíšené a obce na jihu okresu už byly ryze české. Po válce byly Litoměřice také významné v tom, že zde měl sídlo oblastní zmocněnec, který dohlížel na odsun Němců z celé Ústecké oblasti (okresy Chomutov, Most, Teplice, Bílina, Duchcov, Ústí nad Labem a Děčín). Vedoucím úřadovny byl tajemník Slavík.¹

V roce 1938 žilo dle odhadu v Litoměřicích 22 500 osob. Z toho 9 520 Čechů (42,3%) a 12 300 Němců (54,8%), těsně po osvobození města to bylo asi 2 500 Čechů a

¹ SOKA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Korespondence-odsun 1946. inv.č.197, karton 259.

asi 16 000 Němců. V celém okrese pak v prosinci 1945, to už se část obyvatelstva obměnila, žilo asi 77 387 osob z toho 54 067 Čechů a 23 010 Němců s potravinovými lístky pro Němce.²

Literatura k odsunu Němců z Československa je poměrně bohatá, jedná se především o práce Tomáše Staňka. Dále to jsou práce Jaroslava Kučery a Jana Křena. Významné studie napsal též švýcarský historik Adrian von Arburg. Z hlediska historické přítomnosti Němců v Čechách a jejich následného odsunu jsou zde práce Milana Sládka. Na regionální úrovni se danou problematikou zabývá Zdeněk Radvanovský pro oblast Ústí nad Labem a pro jižní Moravu je to Martin Markel. V případě Litoměřicka to jsou Miroslava Benešová, Vojtěch Blodig a Marek Poloncarz, ti se však zabývají především situací v internačním středisku Terezín.

Prameny se kterými jsem pracoval, jsou uloženy ve Státním okresním archivu Litoměřice se sídlem v Lovosicích (dále jen SOKA Lovosice). Většinu údajů jsem čerpal z fondu Okresní národní výbor Litoměřice 1945-1960, dále to byly fondy jednotlivých internačních a sběrných středisek, která se nacházela na území litoměřického okresu. Dílčí informace jsem pak našel ve fondu Městského národního výboru Litoměřice 1945-1960, další informace především k době bezprostředně po osvobození města je možné nalézt v kronikách měst Litoměřice a Lovosice a v dochovaných regionálních periodikách.

Předseda vlády Zdeněk Fierlinger na schůzi sociálně demokratické strany v Praze na Vinohradech dne 10.července 1945 prohlásil: „*Dnes již odjíždějí pravidelné vlaky do sovětského okupačního pásma v Německu. Města jako Litoměřice, Ústí nad Labem, nemluvě o Brnu, Jihlavě a Znojmu, jsou opět česká.*“³

Odsun sudetských Němců z ČSR byl výsledkem zahraniční a vnitrostátní politiky po druhé světové válce. Od různých návrhů na částečný odsun s územními ústupky se přešlo k plánu na úplný odchod všech příslušníků německé národnosti. Zdůvodněn byl nutností odstranit do budoucna možné ložisko nového válečného konfliktu v Evropě a

²SOKA Lovosice, Inventář ONV Litoměřice 1945-1960. str.2.

³ SOKA Lovosice, MNV Litoměřice 1945-1960. Kniha zápisů rady MNV 30.5.-20.12.1945. inv.č.175, karton 2.

ve své době s ním téměř bez výjimky souhlasila česká část obyvatelstva.⁴ Než se seznámíme s podobou odsunu Němců z Litoměřicka, nastíníme si situaci, která vládla v regionu na sklonku války.

2.Situace v Litoměřicích na sklonku války:

Pod vlivem událostí konce dubna a počátku května 1945, kdy bylo osvobození litoměřického okresu na spadnutí se v nedaleké obci Žitenice dne 27.dubna utvořil Okresní národní výbor a byl vypracován plán na převzetí města a následně celého okresu.⁵

Dne 4.května obsazují jednotky SS-Nachrichtenschule hranice mezi Protektorátem a Sudety. Dne 5.května odpoledne v důsledku pražských událostí odjíždí předseda ONV na hranice navázat styky s MNV okolních měst a obcí. Dne 6.května ve městě vzniká RG, která obchází město. Německá posádka se z počátku chová klidně, teprve později do města přijíždí pancéřová brigáda, která obsazuje pevnostní zákopy a kulometná hnízda. Zdá se, že Litoměřice se mají stát opěrným bodem, ale pancéřová brigáda náhle dostává rozkaz k přesunu do Prahy. Dne 8.května je ONV přemístěn do Litoměřic, Mostecká ulice č.8 a pod vedením V.Rochovského, ing.J.Homolky a majora J.Škobise je v budově Landratu vedeno vyjednávání o kapitulaci. Odtud pak s bílým praporem vyjednávači odcházejí k velitelství městské posádky SS. Jednání probíhalo v noci a 9.května v 00:30 hod. bylo dosaženo dohody v tom smyslu, že německá posádka do 24 hodin opustí město a to bez boje. Ve 03:30 hod. německá posádka pod vedením majora Schneidera opouští město, dle dohody. Zbytek dne se RG snaží s řadou dobrovolníků zajistit ve městě pořádek, ten se nakonec podaří zajistit s příchodem sovětských jednotek pod velením majora F.N.Ševludčenka 10.května.⁶ Téhož dne je v Litoměřicích opět oficiálně zahájena činnost posádkového velitelství. Dobrovolné vojsko složené především z občanů města Roudnice nad Labem pod velením majora Slípky a oddíly Rudé armády se rozjíždějí po kraji, aby odzbrojili poslední skupiny prchajících německých skupin. V této době bylo na Litoměřicku zabito 483 osob, většinou německé národnosti.

⁴ Václav Kural, Místo společenství-konflikt! Češi a Němci ve Velkoněmecké říši a cesta k odsunu (1938-1945). Praha 1994. str.5.

⁵ Svobodný Máchův kraj z 3.května 1946.

⁶ Kolektiv autorů: Dějiny města Litoměřice. Litoměřice 1997. str.330.

Zvláštní roli v době osvobozování představují okolní koncentrační tábory. Vězni z podzemní továrny Richard, ponecháni ve zbědovaném stavu na pospas svému osudu, se rozprchli po městě, drancovali a snažili se svým způsobem o svoji záchranu. Ve stejné době je otevřen i koncentrační tábor Terezín, vězni se pod dojmy ze znovunabyté svobody snaží rozprchnout, ale je jim v tom zabráněno, aby se nešířila tyfová nákaza jejímž ohniskem byla Malá pevnost v Terezíně a která zde propukla v posledních dnech války.⁷

Následující dny již probíhají bez větších potíží. ONV a MNV pracují na rychlém zajištění míru ve městě. Civilní obyvatelstvo velkou měrou spolupracuje s dobrovolníky, československými vojáky, jakož i s příslušníky Rudé armády na zvládnutí všech připravených dispozic. Němci musí nosit bílé pásky na rukách, na jejich domech musí být vyvěšeny bílé prapory. Na mnohých domech, do kterých se začíná vracet české obyvatelstvo, které odtud z různých důvodů odešlo v roce 1938, vlají státní vlajky. Regionální noviny tehdy napsaly: *...vlají vlajky československé jako symbol vrácení se našeho pohraničí do svazku Československé republiky, i jako symbol naší svobody, která v bratrském svazku se SSSR a přátelském styku se západními velmocemi má zajištěno své stálé trvání.*⁸

3.Perzekuce německého obyvatelstva a první transporty:

Konec světové války znamenal pro české země počátek obrovských přesunů obyvatelstva. Pro Litoměřice, kde mělo německé obyvatelstvo převahu již za 1.republiky a za druhé světové války se jeho podíl ještě zvýšil odchodem Čechů do vnitrozemí a příchodem Němců z Říše, znamenaly roky 1945-1947 v podstatě úplnou výměnu obyvatelstva. Příčinou tohoto faktu byl dobrovolný i nedobrovolný odchod obyvatel německé národnosti probíhající současně s příchodem obyvatelstva českého.

Stejně jako všude jinde v zemi vládla i na Litoměřicku v prvních dnech po osvobození chaotická situace. Hned po osvobození docházelo v důsledku zmatku k rabování a drancování německých obchodů a bytů, na kterém se podíleli i nechvalně známí „zlatokopové“ z vnitrozemí. První vyhláška Revolučního národního výboru vydaná již 9.května⁹ ve třech bodech rozdělovala obyvatelstvo na obyvatele české a

⁷ Svobodný Máchův kraj z 3.května 1946.

⁸ Tamtéž.

⁹ SOKA Lovosice, Kronika města Litoměřice. str.2.

německé národnosti a nařizovala zachování klidu. České obyvatelstvo mělo vyvěsit československé prapory, německé obyvatelstvo vyvěšovalo prapory bílé. Dne 13.května projednala československá civilní a vojenská správa se sovětským velitelem města otázky zajištění klidu a pořádku, zajištění zásobování potravinami a dodávky elektřiny, problémy zdravotní a odklizení trosk po bombardování.¹⁰ Na jednání reagoval major Ševludčenko ve svém prvním rozkaze ze dne 15.května, kdy nařídil odebrání všech zbraní, především z rukou německého živlu a zákazem vycházení v době od 22:00 do 5:00. RNV k tomu dodává, že po 22.hodině večerní se v ulicích města smějí zdržovat pouze příslušníci RG, českoslovenští vojáci, policie a členové NV.¹¹

Pro všechny Němce, kteří byli práceschopní, byla zavedena pracovní povinnost a žili z platu za tuto práci. V 7:00 ráno se shromažďovali na tržišti muži mezi 15-55 lety a ženy mezi 16-45 lety. Toto věkové rozhraní bylo vzhledem k praxi ve zbytku pohraničí poměrně mírné, většinou byli na práci posíláni muži ve věku 14-60 (nebo 65) a ženy od 14 do 55 (nebo i 60) let. Zde byli rozdělováni do pracovních skupin, které se přidělovaly na nezbytné práce ve městě-zahradní, stavební, aj. Po odchodu německé armády bylo město zahlceno povalujícím se válečným materiálem. V litoměřických ulicích ležely zbytky odhozené výstroje, zbraně, torza zničených vozidel a ohromné množství munice (granáty, miny, patrony,...), proto byl vyhlášen úklid města, do kterého bylo zapojeno především německé obyvatelstvo.¹² Dále byly Němci nasazováni na asanační práce židovského ghetta v Terezíně, na opevňovací práce pro Rudou armádu a na práce spojené s úklidem města. Němci, kteří nemohli pracovat a neměli žádný majetek, dostávali od státu pro hlavu rodiny 15 Kčs a 7,50 Kčs pro každého dalšího člena rodiny na den. Polabí je velice úrodná oblast, proto se k zajištění úrody a výživy obyvatelstva od 17.května zahajují jarní práce na všech obecních pozemcích.¹³ Všichni němečtí obyvatelé nastupují na tyto zemědělské práce. Za včasné provedení prací jsou odpovědni nejen pověřené osoby, ale především němečtí starostové obcí a jejich důvěrníci.

Od 23.května jsou Němci, kteří byli doposud zaměstnáni ve veřejné správě, postupně propouštěni ze správních úřadů a nahrazováni Čechy.¹⁴ Stejně platilo, jako ve zbytku pohraničí, že pokud Čech projevil zájem o pracovní místo Němce, byl Němec propuštěn, pokud nebyl úředně pokládán za nepostradatelného. Ti co zůstali byli placeni

¹⁰ Kolektiv autorů: Dějiny města Litoměřice. Litoměřice 1997. str.329.

¹¹ SOkA Lovosice, Kronika města Litoměřice. str.2.

¹² Tamtéž.

¹³ SOkA Lovosice, Kronika města Litoměřice. str.3.

¹⁴ Tamtéž.

4 korunami za hodinu. Ještě v říjnu 1945 bylo na schůzi pléna MNV konstatováno, že v městské správě pracuje 45 úředníků a zřízců a 143 dělníků německé národnosti, což je víc než českých zaměstnanců, a že je nutno tento stav zredukovat.¹⁵ Stejně jako jinde byl i na Litoměřicku nedostatek kvalifikovaných pracovních sil, proto se Němci na úřednických postech udrželi po delší dobu. Němečtí zaměstnanci v hudební škole, knihovně, mateřské školce a divadle byli nahrazeni Čechy. Dne 1.července pak byli tito zaměstnanci dáni k dispozici úřadu práce. Při jednání na MNV si Němci neznalí českého jazyka museli přivést tlumočníka.

Postavení Němců začalo být upravováno směrnicemi a vyhláškami, vydanými ústředními orgány, OSK a MNV, které se nelišily od předpisů platících ve zbytku pohraničí. Němci museli nosit bílou pásku na levé paži. Toto označení nebylo zprvu jednotné a v jednotlivých částech pohraničí se setkáváme s nejrůznějšími variantami. Jejich volný pohyb byl značně omezován, což byla praxe platící v celém pohraničí. V době mezi 21:00-6:00 (na jiných místech to bylo i od 20:00) se nesměli zdržovat mimo obydlí. Někteří Němci znalí českého jazyka si však vyrobili pásy červenobílé, aby se mohli pohybovat jako Češi. Občané si velmi často stěžují, že Němci se chovají velmi drze, chodí bez bílé pásky a v nočních hodinách se toulají po ulicích a shromažďují se v soukromých bytech. Všichni příslušníci německé národnosti měli zákaz vstupu do veřejných místností (hostince, restaurace, kavárny, biografy, divadla) i do míst sloužících k odpočinku (veřejné parky, sportoviště, hřiště). Pro koupání na Písečném ostrově jim byla vyhrazena část na jeho konci, kde se dříve plavili koně¹⁶. Nákupní doba v obchodech byla pro německé obyvatelstvo omezena, dále možnost využití nejrůznějších služeb (např.holiče, lékaře) byla též časově limitována. Nesměli cestovat mimo obec, ani užívat dopravní prostředky (dokonce ani vlastní). Představení obcí německé národnosti se nesměli vzdálit ze své obce dál než na 4 kilometry. Sňatky s Čechy byly považovány za nežádoucí.¹⁷ Příděly potravin byly menší než u ostatního obyvatelstva.

Ve dnech 3.-5.června se uskutečnil zápis do obecné a měšťanské školy v budově muzea. Přijímány byly pouze děti české a slovenské národnosti a ze smíšených manželství. Vyučování bylo zahájeno 20.června. Měšťanka měla čtyři třídy-125 českých

¹⁵ SOkA Lovosice, MNV Litoměřice 1945-1960. Kniha zápisů pléna MNV 30.5.1945-20.12.1945, inv.č.175, karton 1.

¹⁶ SOkA Lovosice, MNV Litoměřice 1945-1960. Kniha zápisů pléna MNV 30.5.1945-20.12.1945, inv.č.175, karton 1.

¹⁷ SokA Lovosice, MNV Litoměřice 1945-1960. Kniha zápisů rady MNV 30.5.-20.12.1945. inv.č.175, karton 2.

dětí, 16 německé národnosti a 43 ze smíšených manželství. Německým dětem byla návštěva školy odepřena a to nejen na Litoměřicku.¹⁸

Přestupky proti široké škále omezujících nařízení a předpisům se trestaly pokutami, ale též internací, vypovězením z místa pobytu i jinak. Zvláště tvrdé sankce hrozily za poskytnutí pomoci hledaným osobám, bývalým příslušníkům německé branné moci, za zatajování cenností, držení zbraní a ničení majetku s úmyslem poškodit československý stát.

Dne 6.června se schůze OSK jednomyslně usnesla, že všemu německému živlu, kromě těch s osvědčením o státní spolehlivosti, budou odebrány rozhlasové přijímače, vysílače i veškeré jiné rozhlasové součástky, dále pak dalekohledy a fotoaparáty a to za úředního dozoru. Dne 23.srpna je pak zastaveno vysílání v německém jazyce v místním rozhlase. Dne 12.července uhradilo město dluh 50 000 marek za plyn, elektřinu a vodu za německé občany, kteří byli odsunuti. Dluh byl vyrovnán z jejich zabaveného majetku.¹⁹

3.1.První transporty:²⁰

Stejně jako všude jinde v osvobozeném pohraničí, probíhaly i v litoměřickém okrese první letní transporty za dost neutěšených okolností. S Němci bylo nakládáno se značnou tvrdostí. O způsobech a metodách vysídlování v létě 1945 existuje značné množství zpráv z celé řady pohraničních lokalit. Odhlédne-li se od místních specifik, vypadala praxe na celém území ČSR podobně. Určení termínu a podmínek odsunu záviselo na spolupůsobení více faktorů. Rychlost a rozsah akcí souvisely s počtem přítomných Němců a dále s tím, zda byl k dispozici tábor s dostatečnou kapacitou a v jaké vzdálenosti leželo to či ono místo od hranic. Mnohé záleželo na tom, zda bylo po ruce dostatečné množství lidí pro zabezpečení přípravných prací i vlastního odsunu a zda byl postup dohodnut s armádou, jejíž zástupci sjednávali převzetí vysídlelců se spojeneckými vojenskými činiteli a zabezpečovali technické provedení transferu. Důležitá byla rovněž okolnost, zda se vyhoštění týkalo pouze jedné lokality nebo několika obcí, velkého města nebo celého souvislého územního celku. Významnou roli sehrával zvolený způsob přepravy vystěhovaných osob. Vzhledem ke konkrétním podmínkám mohlo jít o pěší pochody nebo železniční transporty. Stupeň a kvalita

¹⁸ SOkA Lovosice, Kronika města Litoměřice. str.3.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Situační zprávy o politické situaci v okrese 1945-1947. inv.č.95, karton 11.

organizace byly pochopitelně různé, což platilo také pro zásobování, zdravotní a hygienické zajištění apod. Obtížnější, namáhavější a dramatičtější byly především přesuny na delší vzdálenosti, a to jak pěšky, tak vlaky, nebo v kombinaci obou způsobů (někdy byly použity i jiné transportní prostředky-nákladní vozy, potahy,...). Mnohé transporty dorazily k úseku hranic, kde mohli být vysídlenci převedeni nebo doslova přehnání na německé území, až po více dnech. Sověti někdy odmítali přijímat Němce po celé délce hraniční čáry, ke které přiléhaly jim kontrolované oblasti. Odsuny se proto musely nasměrovat do prostoru, který byl po příslušných úmluvách delší dobu průchodný, jak tomu bylo v Čechách mezi Děčínem a Božím Darem, resp. Kraslicemi.²¹

Pokyny k odsunu byly oznamovány obvykle krátce před zahájením akce-do 48, 24 nebo i méně hodin. V dramaticky vypjaté atmosféře docházelo často i k většímu počtu sebevražd. Obyvatelstvo určené k vysídlení se po opuštění bydliště shromáždilo na určeném místě ve stanovenou dobu. Zároveň probíhaly domovní prohlídky. Klíče od domu se musely odevzdat, byty měly být zapečetěny a zanechané movitosti zabezpečeny, což bylo v řadě případů pouze zbožné přání. Němci si mohli vzít zavazadla o hmotnosti 30-35kg na osobu, jídlo na pět až sedm dní a hotovost ve výši 100-300 RM. Velikost zavazadel a peněžní hotovosti se různily dle místních poměrů. Osobní prohlídky, kontroly dokumentů a zavazadel se uskutečňovaly na seřadištích nebo v táborech, v případě železničních transportů také před nástupem do vagonů. Některé osoby byly ještě na poslední chvíli z důvodu pracovního nasazení a uplatnění nároků na úlevy z odsunu vyřazeny nebo jim byl termín odsunu odložen. Při všech uvedených příležitostech docházelo ke krádežím a šikanám všeho druhu. Kromě větších peněžních částek, vkladních knížek, cenností a dalších předmětů, jež bylo zakázáno vyvézt, byly Němcům odebírány někdy i nejnnutnější věci, hlavně části oděvů, snubní prsteny a ženám náušnice. Osudy zabaveného majetku byly různé, úřadům se podařilo zajistit jen malou část.

Nyní se zaměříme na poměry panující v litoměřickém okrese. Dne 6.června rozhodla OSK, že s urychlením budou z města odsunuti ti Němci, které nelze zahrnout pod pojem Němců sudetských. Již 11.června se uskutečnil první (pěší) transport německého obyvatelstva z Litoměřic v počtu 3600 osob směrem na Teplice. Jednalo se především o říšské Němce, kteří se do města přistěhovali po roce 1938, význačnější osoby z řad inteligence (vedoucí německého obyvatelstva, advokáty, úředníky, učitele, profesory) a

²¹ Tomáš Staněk, Perzekuce 1945. Praha 1996. str.123.

válečné uprchlíky. Válečných uprchlíků se v litoměřickém okrese zdržovalo několik stovek a nacházeli se zde Němci jak z Říše, tak ze Slovenska, Polska, Jugoslávie, Rakouska, ale i z Rumunska.

Dne 16.června jsou z města vypovězeni všichni němečtí vojáci, ranění, vozkové a jiný zásobovací personál německých kolon v počtu asi 1 200 příslušníků. K tomuto transportu bylo připojeno dalších 700 říšských občanů a 1 062 německých starousedlíků. Celá skupina se přepravovala na vojenských zásobovacích potazích, které jim na hranici byly odebrány.

Všechny letní odsuny vypadaly asi tak, že večer dostali vybraní Němci výzvu, dostavit se ráno ve 4:00 s 25kg zavazadlem k dělostřeleckým kasárnám. Museli zamknout své byty i živnosti a klíče s cedulkou se jménem a adresou odevzdat v kasárnách. Při prohlídce jim byly odebrány šperky, peníze, vkladní knížky, často i osobní doklady a rodinné památky. Muži a ženy byli rozděleni a v kasárnách strávili asi dva dny než byli odvedeni k hornímu nádraží. Do Německa pak cestovali v otevřených nákladních vagónech často bez dostatku potravin a hygienických prostředků.

Dne 18.června byl na schůzi OSK za přítomnosti zástupců vojenské správy dohodnut postup ohledně vystěhování Němců: *„Nejprve bude přikročeno k vystěhování německého obyvatelstva města Litoměřic. Město samo bude za tímto účelem rozděleno dle bloků, z nichž se provede pokud možno všeobecné vystěhování Němců. Budou vytvořeny výkonné hlídky, složené ze členů uniformované policie, četnictva a vojska. Německé obyvatelstvo z bloků určených k odsunu toho kterého dne bude soustřeďováno v tak zvaných dělostřeleckých kasárnách, kdež bude provedena zevrubná prohlídka osob za účelem zamezení hlavně zatajení šperků, věcí ze zlata a jiných drahocenných věcí. Zároveň bude zde proveden soupis těchto osob. Jest uvažováno, že každý den této akce bude moci býti odsunuto 1 000-1 200 osob. Jest snahou zdejšího úřadu, aby tato akce mohla býti realizována aspoň každého druhého dne...*

v zájmu urychleného provedení odsunu Němců bylo na poradu na dnešní den pozvaných zástupců ředitelství státních drah v Hradci Králové a Praze ujednáno, by mohl odsun Němců býti prováděn pravidelně, že bude zdejšímu úřadu pro tento účel dána k dispozici zvláštní souprava (asi 26 vagonů-uhláků), která bude sloužiti toliko tomuto účelu, tj. odsunu Němců ze zdejšího okresu do Teplíc-Šanova. Odtud bude prováděn odsun pěšky nebo jiným vhodným způsobem.

Doprovod odsunovaných Němců z Litoměřic do Teplíc-Šanova, jakož i další doprovod na hranice bude prováděn vojenskými hlídkami pod vedením několika

důstojníků. Rovněž pro předání těchto Němců zástupcům Rudé armády na hranicích byl určen jeden důstojník, který bude sloužit jako spojovací důstojník...

Jest dále uvažováno, že v případě vzniku určitých překážek při odsunu drahou bude proveden odsun Němců pěšky případně s použitím potahů. Rovněž je uvažována možnost odsunu za použití vodní dopravy po Labi.

Aby bylo zabráněno odsunu osob k udržení nutného chodu průmyslu, dopravy a všeužitečných podniků nezbytně potřebných, byla na poradě konané včerejšího dne dána národním správcům jednotlivých průmyslových, obchodních a živnostenských podniků, zástupcům úřadů a ústavů směrnice, které osoby mohou při přísném výběru býti považovány za nepostradatelné. Zároveň byl účastníkům porady rozdán vzor potvrzení o nepostradatelnosti Němců, kdež každý národní správce musí uvést pod osobní zodpovědností, že ten který Němec je pro nejnutnější zajištění provozu podniku (úřadu nebo ústavu) skutečně nepostradatelný.

Po provedení odsunu Němců z města Litoměřic bude přikročeno k odsunu Němců z okresu, které bude prováděno četnictvem v dohodě s místními národními výbory za spolupráce s čsl.armádou. Rovněž je uvažována otázka střídavého odsunu Němců jednak z města Litoměřic a jednak z okresu...²²

Druhý den, tedy 19.června je vypraven první železniční transport z města Litoměřic v počtu 750 osob a jak vidno koncepcie odsunu se příliš nelišila od praktik panujících ve zbytku pohraničí.

Jak bylo výše zmíněno, odsun se měl v první řadě uskutečnit z Města Litoměřic a následně ze zbytku okresu. Avšak nastaly komplikace. Jednak již 22.června si Rudá armáda vyžádala značný počet Němců (asi 1 000) z Litoměřic na vlastní práce. To znesnadnilo plošný odsun, neboť Sověti si vybírali práce schopné muže, tedy otce nebo syny od rodin. A při zásadě nerozlučnosti rodin se muselo přistoupit k individuálnímu výběru. Zadruhé 26.června došlo v obci Liběšice k incidentu, kdy při průchodu německých válečných zajatců vesnicí za dozoru sovětských hlídek a asistence četnictva zajatci zpívali válečnou píseň a německé obyvatelstvo je zdravilo vztyčenou paží. Při zákroku četnictva proti obyvatelstvu, kterému bylo nařízeno se vzdálit z ulic, bylo četníkům ze strany válečných zajatců hrubě nadáváno a pravděpodobně došlo i drobným fyzickým útokům. Po tomto incidentu bylo přikročeno k neprodlenému odsunu

²² SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Situační zprávy o politické situaci v okrese 1945-1947. inv.č.95, karton 11.

Německého obyvatelstva z obce. Tyto dva problémy pak zapříčinily, že odsun se začal kombinovat mezi samotné město Litoměřice a zbytek okresu.²³

Dne 25.června proběhl odsun 751 Němců z Úštěka, vzhledem k tomu, že úštěcký soudní okres byl z drtivé většiny osídlen německým obyvatelstvem, byly další transporty z této oblasti pozastaveny, dokud sem nepřijdou Češi z vnitrozemí. Okamžitým odsunem Němců by se oblast stala téměř liduprázdnou a hlavně by přišla celá úroda v niveč, protože by ji neměl kdo sklízet. Další transporty pak následovaly v krátkých časových úsecích.

Dne 26.června transport 654 Němců z Litoměřic, jednalo se o starší a práce neschopné osoby. Většinou ženy, muži tvořili pouze 10%.

Dne 27.června transport 615 Němců z Lovosic a vojenský odsun Němců z Kravař a okolních vesnic a Levína, který byl však proveden vojenskou posádkou z České Lípy, aniž by byla litoměřická úřadovna o tomto informována. Počet odsunutých není znám.

Dne 29.června odsun 400 Němců z Liběšic jako odvěta za incident, který proběhl před třemi dny.

Dne 3.července transport 804 Němců z Lovosic a okolí.

Dne 4.července transport 694 Němců z města Litoměřic.

Dne 6.července transport 586 Němců z Litoměřic a Pokratic.

Dne 7.července transport 894 Němců z obcí Kamýk, Malič, Michalovice, Miřejovice, Mlékojedy, Píšťany, Trnovany, Velké Žernoseky a Žalhostice.

Dne 10.července transport 720 Němců z obcí Dolní Nezly, Horní Nezly, Chudoslavice, Mištice, Maškovice, Ploskovice, Podvinní, Pohořany, Skalice, Starý Mlýnec, Trnovany, Vinné a Žitenice.

Dne 11.července transport 772 Němců z obcí Dolní Šebířov, Dolní Týnec, Dolní Vysoká, Horní Šebířov, Horní Vysoká, Hradec, Hradiště, Klínky, Kotenice, Knínice, Levín, Lhotsko, Litoměřice, Lovečkovice, Lukavice, Načkovice, Petrovice, Srdov, Starý Týn, Touchořiny, Týniště a Zelený Les.

Dne 12.července transport 1 015 Němců z obcí Drahobuz, Encovany, Hrušovany, Jištěrpy, Křešice, Libenek, Nučnice, Okna, Polepy, Sedlec, Třeboutičky a Vrbiče.

Dne 14.července transport 695 Němců z obcí Babina, Církvice, Čeřeniště, Hlinná, Kunratice, Lbín, Libocovany, Řepnice, Sebzín a Tlučeň.

²³ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Situační zprávy o politické situaci v okrese 1945-1947. inv.č.95, karton 11.

Dne 15.července transport 801 Němců z obcí Blíževedly, Domašice, Habřina, Horní Chobolice, Kalovice, Litice, Mladé, Ostré, Robeč, Sterndorf, Svobodná Ves, Úštěk, Velký Hubenov a Zimoř.

Dne 16.července transport 845 Němců z obcí Bílinky, Boreč, Březno, Chotiměř, Kocourov, Lhota, Malé Žernoseky, Medvědice, Milešov, Opárno, Páleč, Režný Újezd, Teplá, Velemín a Vlastislav.

Dne 18.července transport 838 Němců z obcí Dobkovice, Lhotka, Libochovice, Lovosice, Radejčín, Velemín a Velemín-Mlýnec.

Dne 19.července transport 495 Němců z obcí Dolní Řepčice, Horní Týnec, Rýdeč, Řepčice, Soběnice, Staňkovice a Třebušín. S tímto transportem odešlo i 550 litoměřických Němců.

Dne 20.července transport 904 Němců z obcí Děkovka, Dlažkovice, Chrastná, Jenčice, Košťálov, Leská, Mrsklesy, Obřice, Pnětluky, Podsedice, Skalice, Skalka, Staré, Sutom, Teplá a Vlastislav.

Dne 23.července transport 700 osob z obcí Babina II., Bínov, Bláhov, Doubravice, Haslice, Homole, Lískov, Maškovice, Německá Lhota, Nová Ves, Pohoří, Proboštov, Řetouň, Suletice, Tašov, a Zálezly.

Dne 24.července transport 958 Němců z obcí Encovany, Hruškovice, Křešice, Nučnice, Okna, Polepy, Sedlec, Trnová, Třeboutice, Vrbice a Záhořany.

Dne 25.července transport 980 Němců z obcí Malič-Knobloška, Michalovice, Pišťany, Pokratice, Velké Žernoseky a Žalhostice.

Dne 26.července transport 1 078 Němců z města Litoměřic.

Dne 27.července transport 821 Němců z obcí Hrušovka, Chotiněves, Loboš, Lovosice, Malé Žernoseky, Medvědice, Milešov, Opárno, Radejčín, Prosmyky, Sulejovice, Velemín, Vchynice a Zbožná.

Dne 30.července transport 717 Němců z obcí Býčkovice, Dolní Nezly, Dolní Řepčice, Horní Nezly, Horní Řepčice, Maškovice, Ploskovice, Soběnice, Staňkovice, Těchobuzice a Velký Újezd.

Dne 31.července transport 593 Němců z obcí Babina, Církvice, Čerěníště, Hlinná, Kamýk, Kunratice, Libochovany a Sebužín.

Dne 1.srpna transport 808 Němců z obcí Bílý Kostelec, Blíževedly, Brusov, Grosendorf, Heřmanice, Janovice, Kolná, Konojedy, Kravaře, Litice, Lobetanc, Petrovice, Pohorská, Ráj, Rané, Sezimky, Sterndorf, Třebín a Velká Javorská.

Dne 2.srpna transport 929 Němců z obcí Bukov, Bukovina, Dolní Šebířov, Dolní Vysoká, Držovice, Habřina, Hradiště, Kalovice, Klínky, Knínice, Levín, Lovečkovice, Lukov, Muckov, Mukařov, Načkovice, Nový Týn, Obrok, Ostré, Robeč, Rochov, Srdov, Starý Týn, Touchořiny, Týniště, Úštěk a Zelený Les.

Dne 6.srpna transport 758 Němců z města Litoměřic.

K těmto transportům je nutno připočítat ještě asi dva až tři tisíce Němců, kteří se vzhledem ke svému postavení rozhodli odejít „dobrovolně“. Všechny transporty, dle dochovaných pramenů, probíhaly spořádaně, klidně, a podle směrnic. Německé obyvatelstvo nečinilo potíže. Během konference mocností v Postupimi se Němci začali chovat velice sebevědomě až drze v domnění, že závěry konference budou pro ně příznivé. Jedinou příznivou zprávou bylo zastavení transportů, jednak proto, že Sověti přestali zvládat příval vyhnanců do své zóny, zadruhé proto, že velmocí tyto odsuny zastavily a mělo se s nimi pokračovat na jaře příštího roku v organizované podobě a za dohledu SKR v Berlíně. Během letních měsíců bylo z okresu odsunuto téměř 40 000 osob. Všechny odsuny byly doprovázeny četnými intervencemi ze strany vedení průmyslových podniků, neboť do transportů byli zařazováni výrobní specialisté, kteří byli ze strany podniků považováni za nepostradatelné pro nerušený běh výroby. Velmi často byl však důvod mnohem prostší, byl nedostatek kvalifikovaných pracovních sil. Do transportů také neměli být zařazováni zemědělci, protože by se mohla ohrozit nadcházející sklizeň. Dokonce bylo vydáno nařízení, že děti starší 10 let mohou být nasazeny na lehčí zemědělské práce, jako například na česání třešní a meruněk.

Dne 20.srpna zbývající Němci v Litoměřicích byli odstěhováni z města a soustředěni v dělostřeleckých kasárnách Pod Radobýlem a dalších místech nad řekou Labe. Odtud pak byli přidělováni na různé práce.²⁴

3.2.Srpen 1945 – konec roku 1945:

Ačkoliv byly letní odsuny zastaveny, odliv Němců neustal. Značné množství osob se hlásilo k dobrovolnému odchodu. Pokud se nejednalo o osoby, jejichž pracovní nasazení v ČSR bylo i nadále žádoucí, bývaly žádosti vyřizovány zpravidla kladně. Dobrovolný odchod však musel být schválen OSK.²⁵ Jednalo se o způsob jak obejít nařízení o zastavení odsunu. Dotyčný musel uvést důvod svého odchodu, většinou odcházeli za zbytkem rodiny. Odchody směřovaly jak do sovětské, tak i do americké zóny. Této

²⁴ SOkA Lovosice, Kronika Litoměřic. str.4.

²⁵ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Korespondence-odsun 1946. inv.č.197, karton 259.

možnosti v litoměřickém okrese využilo již během měsíce srpna na 600 osob, v září 118 osob, v říjnu 28 osob.²⁶ V měsíci říjnu byl připraven dobrovolný transport 465 osob prostřednictvím Katolické charity do amerického pásma, který byl odložen, protože bylo nutno dojednat podmínky přestupu hranic. Od srpna do konce roku 1945 využilo možnosti dobrovolného odchodu více než tisíc osob. Místním výnosem ze dne 26.ledna 1946 č.B-300/465-46 byly dobrovolné odchody zastaveny.²⁷

Vzhledem k tomu, že v létě 1945 byla v pohraničí pozorována aktivita tzv.wehrwolfů, proběhla na celém území litoměřického okresu ve dnech 9.a 10.srpna rozsáhlá kontrolní akce, které se účastnil neuniformovaný strážní personál a hotovost místního velitelství SNB. Kontrola proběhla v klidu a neobjevila žádné známky jakéhokoliv ilegálního hnutí. Německé obyvatelstvo se naopak chovalo velmi rezervovaně a až na malé výjimky dodržovalo opatření, která proti němu byla uložena.²⁸

Bezpečnostní situace v okrese byla celkem klidná, ale příslušníci stanic SNB museli být i nadále ve střehu, především z důvodů majetkových deliktů. Velmi rozšířeným prohřeškem bylo pytláctví a to jak ze strany Němců, tak i Čechů, ale i rudoarmějců. Téměř na denním pořádku byly loupeživé nájezdy ozbrojenců ve stejnokrojích ruských vojáků, kteří se objevovali v severovýchodní části okresu (obvod stanice SNB Kravaře), kam přijížděli ze směru od České Lípy a pod rouškou noci přepadali především německé zemědělské usedlosti, kde kradli co jim přišlo pod ruku. Vzhledem k tomu, že severovýchodní část okresu spadala do soudního okresu Úštěk a jednalo se o ryze německou oblast, tak tu ani moc Čechů být přepadeno nemohlo i když se tu objevovali národní správci. Toto téma by však vydalo na samostatnou práci.²⁹

Velkým lákadlem se stal německý majetek zde zanechaný. Zcela běžně docházelo k vykrádání zapečetěných domů a bytů po odsunutých Němcích a to jak rudoarmějci, tak příslušníky československé armády, tak i obyčejnými „zlatokopy“ pro něž opuštěný majetek znamenal vidinu rychlého zbohatnutí. Časté bylo vyhrožování zastřelením, pokud členové civilní správy nebudou těmto živlům nápomocni a nevydají jim klíče od

²⁶ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Ranní zprávy bezpečnosti 1945-1947. inv.č.120, karton 126.

²⁷ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Korespondence-odsun 1946. inv.č.197, karton 259.

²⁸ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Ranní zprávy bezpečnosti 1945-1947. inv.č.120, karton 126.

²⁹ Tamtéž.

opuštěných nemovitostí. Docházelo i ke ztlučení veřejných činitelů, funkcionářů národních výborů nebo národních správců.³⁰

Od léta se objevují případy nedovoleného návratu Němců po odsunu. Tohoto počínání se dopouštěli pouze jednotlivci, byli zatčeni a vráceni za hranice. Objevily se i případy sebevražd Němců, které však nenarostly do vysokých čísel, také případy znásilnění německých žen byly tu a tam zaznamenány.³¹

3.3.Osidlování německých obcí Čechy:

Souběžně s odsunem Němců probíhalo osidlování uvolněného prostoru. Již v červnu do uvolněných domů a bytů začínají přicházet noví lidé z vnitrozemí. Obce v nížinách s příznivými životními podmínkami jako Žitenice, Ploskovice, Křešice, Polepy,... se velice rychle zalidnily. Avšak horské oblasti s těžšími životními podmínkami v oblasti Sebužínska, Třebušínska a Ústěcka se obsazovaly velmi pomalu, dodnes je tato oblast řídce osídlena.³² Denně procházely obcemi okresu celé skupiny lidí hledajících zemědělské usedlosti nebo jiné živnosti. Přicházeli především Češi, kteří odsud odešli v roce 1938, ale přicházejí i noví, hlavně z vesnic Podřipska a Poohří.³³ Situace se dokonce dostala tak daleko, že pro nově příchozí byl především v Litoměřicích nedostatek bytů. Vyskytly se případy příchodu různých zájemců o usedlosti, případně živnosti, kde již národní správci ustanoveni byli a odvolávali se na přednostní právo, neboť sloužili v armádě. To byl případ příslušníků Svobodovy armády ze SSSR, kterých se v okrese po válce usadilo několik stovek a dodnes se jejich přítomnost projevuje. Tímto způsobem vnášela se mezi již pověřené národní správce nejistota, zda-li o svá místa nepřijdou. Tato nejistota se často podepsala na správě svěřeného majetku a výjimkou nebyly ani odchody těchto lidí zpět do vnitrozemí, po tahanicích, které se Svobodovci zažili.³⁴

Národní správci byli často lidi bez odpovídající kvalifikace a nebo dokonce i lidé s bohatou trestní minulostí. Rozběhly se kontroly a jim svěřená hospodářství byla odebírána. Nejvážnějším případem se pravděpodobně stal případ národního správce

³⁰ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Situační zprávy o politické situaci v okrese 1945-1947. inv.č.95, karton 11.

³¹ Tamtéž.

³² SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Ranní zprávy bezpečnosti 1945-1947. inv.č.120, karton 126.

³³ Kolektiv autorů: Dějiny města Litoměřice. Litoměřice 1997. str.334.

³⁴ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Korespondence-odsun 1945. inv.č.197, karton 259.

Košky z Dolní Vysoké.³⁵ Tato osoba se v roce 1930 během posledního předválečného sčítání obyvatelstva přihlásila k české národnosti a jeho manželkou byla Němka. Po okupaci zbytku republiky se přihlásil k německé národnosti, dokonce si nechal poněmčit jméno na Koschka a dobrovolně vstoupil do wehrmachtu. V lednu 1945 byl na západní frontě zajat spojenci a pod nátlakem v zajateckém táboře vstoupil do Československé zahraniční armády a v hodnosti desátníka se navrátil do Čech. Po tomto zjištění byl ještě v létě 1945 z funkce národního správce odvolán.

Češi přicházející především do původně německých oblastí se měli na pozoru a odpovědným orgánům hlásili vše podezřelé.³⁶ K tomu aby opuštěné stavení bylo místními považováno za shromaždiště sítě wehrwolfů stačilo, aby nad klikou domu číslo 11 v Tlučni byl nakreslen černý křížek a ten samý křížek se nacházel i nad klikou domu v Církvicích. Další případ se stal u obce Kunratice, kdy z hory Varhošť byly občas odpalovány vždy tři červené rakety asi ve čtyř minutovém intervalu a po pěti minutách se z protilehlých lesů okolo obce Tlučeň objevovalo světlování, pravděpodobně elektrickou lampičkou. Celá tato událost se odehrávala vždy v noci mezi 21:30 a 22:30. Přítomnost sítě wehrwolfů, natož jejich aktivita se však v okrese nikdy neprokázala.

4.Hlavní fáze odsunu německého obyvatelstva:

Přípravy tzv.organizovaného transferu se v ČSR dostaly do závěrečného stadia po 20.11. 1945, kdy Spojenecká kontrolní rada pro Německo schválila konečnou variantu způsobu odsunu Němců z Československa, Polska a Maďarska podle zásad dohodnutých na konferenci v Postupimi. Z ČSR mělo odejít 2,5 milionu Němců, z toho 750 000 do sovětské a 1 750 000 do americké zóny.³⁷ Hlavní zásady tzv.soustavného odsunu německého obyvatelstva schválila vláda 14.12.1945 a ústřední směrnice k jeho provedení byly publikovány oběžníkem ministerstva vnitra z 31.12. č.B-300/1990. V lednu 1946 byla při MNV ustanovena místní osídlovací komise, jejímž úkolem bylo starat se podle vydaných směrnic a pokynů o všechny záležitosti týkající se přípravy odsunu. Jejím předsedou byl František Dvořák, dva členy v ní měla každá ze čtyř stran Národní fronty a dalšími členy byli referent živnostenského referátu, zástupce

³⁵ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Hlášení počtu zaměstnanců, různé skupiny Němců, antifašisté, z Říše, váleční zajatci 1946. inv.č.198, karton 259.

³⁶ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Ranní zprávy bezpečnosti 1945-1947. inv.č.120, karton 11.

³⁷ Tomáš Staněk, Perzekuce 1945. Praha 1996. str.40.

zemědělského referátu a zástupce SNB. Po volbách na jaře 1946 byla jmenována nová Komise osídlovací a národní správy budov po Němcích, v jejímž čele stál komunist František Hep.³⁸ Na počátku roku 1946, před zahájením odsunu, začala Oblastní osídlovací úřadovna v Litoměřicích, která měla na starost organizaci odsunu na okrese, spolu s OSK a jednotlivými MNV zřizovat jednotlivá sběrná střediska, ve kterých měli být soustředováni Němci těsně před odsunem.

Řízený odsun započal na jaře 1946. Ministerstvo vnitra určilo, aby Němci, spadající pod pravomoc Oblastní osídlovací úřadovny v Litoměřicích byli z důvodů dopravních možností odsouváni do sovětské zóny. Několik transportů odjelo i do zóny americké.

4.1. Transporty:

Dne 21. listopadu 1945 se OSK usnesla, že v první etapě budou odsunuti osoby přestárlé, práce neschopné a penzisté. Toto rozhodnutí se týkalo celkem asi jednoho tisíce osob (90 dětí do 14-ti let, 309 žen do 60-ti let, 91 mužů do 60-ti let, 322 žen od 60-ti let, 188 mužů od 60-ti let) samozřejmě i zde platila zásada, že rodiny mají být odsunuty pohromadě. Vyplatilo se, první transport na jaře 1946 totiž směřoval do americké zóny.³⁹

Během roku 1946 z litoměřického okresu odjelo celkem sedmnáct transportů v době od 2.května do 13.října 1946. Z toho čtyři do americké zóny a třináct do zóny sovětské.⁴⁰ *...Hlásí se velmi mnoho Němců dobrovolně do transportu, o němž je známo, že je dirigován do amerického okupačního pásma, zatímco do druhého transportu musili být Němci přiváděni úřední asistencí. Při osobních a celních prohlídkách bylo u Němců, určených k odsunu, nalezeno mnoho stříbrných mincí, stříbrné lišky a jiné cenné kožešiny.*⁴¹

Zatímco v sovětské okupační zóně končilo obyvatelstvo celých obcí, do americké okupační zóny se dostávali spíše jednotlivci. Za zmínku stojí 1240 osob z města Litoměřic (necelých 10%), 411 osob z Lovosic, 100 osob z Milešova (asi 66%), 439 osob z Uštěká (asi 33%); pak už to byly jen malé skupiny z obcí Knínice, Pokratice, Sebuzín, Srdov, Vinné a Žitenice.⁴²

³⁸ Kolektiv autorů, Dějiny města Litoměřic. Litoměřice 1997. str.333.

³⁹ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Odložení odsunu (český původ, smíšená manželství). inv.č.119, karton 118.

⁴⁰ SOkA Lovosice, Sběrné středisko Litoměřice 1945-1947. Transporty. inv.č.2a, karton 2. Obsazení jednotlivých transportů a celkové počty odsunutých do jednotlivých zón jsou uvedeny v přílohách.

⁴¹ Mladá fronta z 22.května 1946.

⁴² SOkA Lovosice, Sběrné středisko Litoměřice 1945-1960. Transporty. inv.č.2a, karton 2.

Do sovětské zóny mířily transporty do několika cílových stanic. Byly to Wittenberg v Sasku-Anhaltsku (3 dny cesty), Bad Schandau, Gera a Altenburg v Sasku (4 dny cesty) a Wittenberge v Meklenbursku (5 dní cesty). V americké zóně byl konečnou stanicí Frankfurt nad Mohanem v Hesensku. Když odjely dva repatriační transporty s dětmi do britské zóny končily v Bad Oeynhausenu ve Vestfálsku.⁴³

Transporty jely přes přestupní stanice Podmokly-Pirna do sovětské zóny, nebo Tršnice-Plauen do americké zóny. Vlakovou soustavu tvořilo 40 vagónů po 30 lidech se zavazadly, jeden nebo dva nemocniční vozy, jeden vůz pro strážní mužstvo a jeden vůz pro zásoby potravin na čtyři dny. Nesměly být odsouvány osoby s infekčními nemocemi, ženy šest týdnů před a po porodu, duševně choří a zavšivení. Dohodnutý počet osob na jeden transport byl stanoven na 1 200 a za předpokladu nerozlučování rodin byly dovoleny menší odchylky od tohoto čísla.⁴⁴ Do americké zóny odešel pouze jeden transport s vyšším počtem osob, protože Američané v zásadě osoby navíc nebo špatně vybavené vraceli zpátky, proto byl kladen důraz na bezvadné plnění směrnic o odsunu Němců. Při transportech do sovětské zóny byla však praxe odlišná. Nejenom, že v transportech bylo více osob než bylo dohodnuto, ale v jednom případě bylo v transportu dokonce o 45 osob více. Transporty nemusely být tak pečlivě vybaveny, neboť Sověti přivírali oči.

4.2. Vybavení do transportu:

Každá odsouvaná osoba měla být na odsun vybavena osobním zavazadlem (především oblečením a prostředky, kterých byl v tehdejší Německu vážný nedostatek) a říšskými platidly. Povolená váha osobního zavazadla byla 50 kg při odsunu do sovětské zóny a 70 kg do americké zóny. Každá osoba směla vyvést hotovost ve výši 200 RM na hlavu nebo 1 000 RM na jednu rodinu.⁴⁵ Mezi nedostatkové zboží v Německu patřilo kuchyňské náčiní a nádobí, podhlavníky a ložní prádlo, přikrývky, ruční vozíky,...

Výjimečně si odsouvaní mohli vzít něco navíc, museli však písemně požádat OSK v Litoměřicích. Většinou se jednalo o prostředky související s výkonem povolání. Řemeslníci žádali o náradí, hospodyně o šicí stroje, liběšický děkan o kolo, kapitán

⁴³ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Směrnice pro odsun, směrnice. inv.č.119, karton 121.

⁴⁴ Kolektiv autorů: Dějiny města Litoměřice. Litoměřice 1997. str.334.

⁴⁵ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Vybavení Němců na odsun. inv.č.119, karton 122.

námořní loď z Třebenic kompletní voděvzdorný oblek a pomůcky sloužící k navigaci, ... Žádosti byly zpravidla vyřizovány blahovolně.⁴⁶

Docházelo i k případům, kdy byla váha zavazadel navyšována naprosto nepotřebnými věcmi, jenom proto, aby byly splněny předpisy. Postaršímu penzistovi bylo přibaleno pět klobouků, kabát bez rukávů a límce, 23 frakových vest, několik lahví od vína, údajně na vodu. Háček byl v tom, že neměly uzávěr.⁴⁷

Vybavení potravinami na 4 dny pro jeden transportní vlak (1 200 osob).⁴⁸

Chléb	2400 kg	Brambory	1600 kg
Cukr	192 kg	Mouka	144 kg
Tuky	72 kg	Sůl	24 kg
Poživatiny	160 kg	Sušená zelenina	24 kg
Káva	48 kg	Koření	1,2 kg
Mléko-prášek	18 kg	Ocet	1,5 l

5.Zařízení sloužící k odsunu německého obyvatelstva:

V létě 1945 nebyla v litoměřickém okrese OSK zřízena pro odsun Němců žádná internační střediska. Zajištěné osoby nalézaly se jednak ve věznici krajského soudu v Litoměřicích, dále ve věznici okresního soudu v Lovosicích, v dělostřeleckých kasárnách v Litoměřicích a v internačním středisku Malá pevnost Terežín, ta však spadala přímo pod kontrolu ministerstva vnitra.⁴⁹

5.1.Internační středisko Malá pevnost Terežín:

Terežínská Malá pevnost sloužila za okupace jako věznice gestapa. Měla charakter průchozí stanice, odkud byli vězni po nějaké době posíláni před soud nebo do dalších koncentračních táborů. Po osvobození a propuštění vězňů začala být Malá pevnost používána jako internační středisko pro válečné zajatce a kolaboranty, a poté především pro zajištěné německé civilní obyvatelstvo z litoměřického okresu, Prahy a dalších míst,

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Předání Němců do odsunu. inv.č. 119, karton 123.

⁴⁸ SOkA Lovosice, Sběrné středisko Litoměřice 1945-1947. Transporty. inv.č.2b, karton 2.

⁴⁹ Kolektiv autorů: Dějiny města Litoměřice. Litoměřice 1997. str.333.

kteře bylo určeno k odsunu z Československa. Vzhledem k těmto specifikům se u Malé pevnosti Terezín více pozastavím.

Odpovědnost za chod tábora nesli v prvopočátku především představitelé provizorního vedení, složeného z bývalých vězňů Malé pevnosti. K tomuto období však bohužel máme naprosté minimum pramenů. V podstatě samozvanými veliteli tábora se v této době stali kpt. Stanislav Franc, Alois Tomeš a Josef Průša, který dohlížel na IV. dvůr se samotkami.⁵⁰ Současně zde fungovala pořádková a dozorčí služba, jejíž představitelé-dobrovolníci, byli také dříve vězni Malé pevnosti. Kromě dozorčího personálu se v táboře také nacházel strážný oddíl SNB, který zajišťoval strážní službu, doprovázel pracovní skupiny internovaných osob, eskortoval vězně atd. Útvar v Malé pevnosti měl nejprve vlastního velitele a byl řízen přímo rozkazy Zemského velitelství SNB v Praze. Později se tento oddíl SNB stal podřízeným pouze veliteli Internačního tábora Terezín.

Již od poloviny května 1945 začaly do tábora směřovat první skupiny Němců a jiných „závadných osob“, a to především z okresu Litoměřice, Ústí nad Labem, Teplic, Loun atd., ale také z Prahy a dalších míst. Velmi záhy bylo v táboře internováno více než tisíc osob. Často docházelo také ke značnému úmrtí internovaných, protože zde bylo umístěno velké množství starých a invalidních osob, dětí a těhotných žen. Nelze opomenout ani způsob zacházení s internovanými Němci, kdy nebylo výjimkou okrádání, bití a jiné zvrácené činy. To vše se dělo za účasti či souhlasu výše zmíněných velitelů, také jejich zástupců a dozorců Alfreda Klinga, Kurta Landrocka, Jiřího Hronka a mnoha dalších.

Situace v táboře se poměrně stabilizovala jmenováním nového velitele, kterým se stal výnosem MV č. Z-2933/1945 z 30.6.1945 štábní kapitán Otakar Kálal. Malá pevnost byla již nějaký čas před tím řízena přímo z Ministerstva vnitra a její oficiální název zněl „Internační tábor Ministerstva vnitra Malá pevnost Terezín“. Podle zprávy velitele tábora Kálala z 9. října 1945 bylo v době jeho nástupu do funkce v táboře umístěno 1416 internovaných osob a o tři měsíce později to již bylo 2522 osob.⁵¹

V prozatímním řádu objektu, který byl vydán vedením tábora pravděpodobně v druhé polovině roku 1945, nebo v průběhu roku 1946, byla stanovena funkce tábora, který měl být určen „pro zajištění osob německé a jiné národnosti až do jejich odsunu

⁵⁰ Marek Poloncarz, Internační tábor pro německé obyvatelstvo Malá pevnost Terezín 1945-1948. Terezín 1997. str.33.

⁵¹ SOkA Lovosice, Inventář Internačního střediska Terezín 1945-1948 (1953). str.2.

nebo předání jiným uzavřeným ústavům“. Podle tohoto řádu všichni internovaní při svém příchodu obdrželi pracovní táborový oblek a byl jim vystaven evidenční list, kde byla uvedena osobní data zadrženého (např. také členství v nacistické organizaci) a přiděleno číslo. Vedle toho jim byly odejmuty do úschovy cenné věci, vkladní knížky, cenné papíry, peníze, doklady, léky a ošacení.

V terezínském internačním středisku byly zajištěné osoby použity nejprve na práce uvnitř objektu, později byly jednotlivé pracovní skupiny nasazeny na zemědělské práce v okolí Terezína a Litoměřic, asanaci obytných budov v nedalekém ghettu a další uklízečské a vyčišťovací práce. Pracovní sílu internovaných využívaly pravidelně i oddíly Rudé armády.

Zhruba od března 1946 byly organizovány první odsuvné transporty. Za účelem odsunu putovali internovaní do sběrných středisek v Modřanech, Litoměřicích, Lovosicích, Roudnici nad Labem, do nemocničního střediska v Trnovanech u Teplíc a dalších shromaždišť. Postupně byly připravovány skupiny osob k transportům do sovětské a americké okupační zóny. Další osoby byly přesouvány do věznic Krajského soudu v Litoměřicích nebo propuštěny. V důsledku těchto transportů v období od jara 1946 se celkově snížil počet internovaných osob a tím se existenční podmínky v táboře poněkud zlepšily.

Internační středisko Malá pevnost Terezín byl výnosem MV ze dne 4. března 1947 přejmenován na sběrné středisko, neboť jeho hlavním účelem již nebyla internace Němců a jiných „závadných“ osob, ale především jejich odsun z Československa. Ke zrušení střediska oficiálně došlo výnosem MV 1.1.1948, provoz tábora pak byl fakticky ukončen do konce února téhož roku.⁵² I poté zde však zůstal až do roku 1950 trestní oddíl mužů, který prováděl různé likvidační práce a úpravy pro Památník národního utrpení.

5.2. Sběrné středisko Litoměřice:

Dne 8. března byl pro odsun Němců z města a okresu otevřen v budově bývalé reálky v ulici Na Valech sběrný tábor.⁵³ Jeho velitelem se stal štábní strážmistr SNB Josef Matouš, dále mu bylo k dispozici 10 civilních strážných. Jednalo se o místo, kam se po úředním oznámení měli Němci dostavit, zpravidla 3-5 dní před samotným aktem

⁵² Marek Poloncarz, Internační středisko pro německé obyvatelstvo Malá pevnost Terezín 1945-1948. Terezín 1997. str.8.

⁵³ Kolektiv autorů: Dějiny města Litoměřice. Litoměřice 1997. str.333.

odsunu. Pokud oznámení ignorovali, měla zasáhnout úřední moc. Před každým odsunem byl veliteli střediska zaslán seznam Němců z jednotlivých obcí s datem a hodinou jejich příchodu, který byl vypracován okresní osidlovací úřadovnou v Litoměřicích.⁵⁴ Mimo seznam nesměl být nikdo jiný přijat, výjimku tvořili pouze Němci předvedení z věznice krajského soudu v Litoměřicích, internačního střediska v Lovosicích, ze zajišťovací vazby v Terezíně nebo propuštění ze zajateckých táborů. Kapacita střediska byla 1 250 osob v době transportu, mimo něj byla však podstatně nižší. První patro obývali muži, druhé ženy s dětmi, dvě místnosti byly vyhrazeny pro přestárlé osoby. Majetek Němců byl uskladněn ve sklepních místnostech. Zde byl každý řádně lékařsky vyšetřen, zda je transportu schopen a není nakažen nějakou infekční chorobou. Odsouvaní si s sebou mohli vzít 50 kg zavazadel, pokud neměli dostatek vhodného oblečení, měli být vybaveni z centrálního skladu, který se nacházel v Jungmannově ulici č.16 ve středu města.⁵⁵ Jejich zavazadla měla být důkladně prohledána, zda se ze země nesnaží vyvést cennosti nebo jiné předměty podléhající konfiskaci, veškerá československá platidla jim byla odebrána. Vyskytly se však i poněkud kuriózní případy zabavených předmětů, např.: běhoun, matrace, stolokrb, plechová koupací vana, čela k posteli, železná postel, dřevěná pračka, atd.⁵⁶ Příslušníci střediska nesměli opustit budovu, styk s cizími lidmi byl povolen pouze se souhlasem velitele tábora, dopisy byly cenzurovány a směly být psány pouze česky. Chod tábora byl řízen směrnicemi vydanými MV v Praze. Z tábora pak už vedla jen jediná cesta a to na horní nádraží, odkud byly vypravovány všechny transporty. Celkem tímto střediskem prošlo víc jak 20 000 osob ze všech koutů okresu.⁵⁷

5.3.Internační středisko Lovosice:

Internační středisko v Lovosicích bylo zřízeno 17.října 1945 v budovách I.Lovosické vápenky a cihelny. Mělo sloužit jako shromaždiště pro Němce, jak říšské tak sudetské, kteří se jakýmkoliv způsobem provinili proti českému národu. Nacházeli se zde aktivní členové nacistických stran a jejich organizací, váleční zajatci i příslušníci zbraní SS.⁵⁸ Zde byli vyšetřováni, a pak posílání k soudu v Litoměřicích nebo propuštění na

⁵⁴ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Korespondence-odsun 1946. inv.č.197. karton 259.

⁵⁵ SOkA Lovosice, Internační středisko Litoměřice 1946-1947. vybavení Němců do transportu prádlem šatstvem a nádobím. inv.č.6, karton 5.

⁵⁶ SOkA Lovosice, Internační středisko Litoměřice 1946-1947. Kniha zabavených věcí Němcům při odsunu do Německa. inv.č.2, karton 7.

⁵⁷ SOkA Lovosice, Internační středisko Litoměřice 1946-1947. Transporty-seznamy odsunutých osob. inv.č.4d, karton 4.

⁵⁸ SOkA Lovosice, Internační středisko Lovosice 1946-1947. Stav zajištěnců od 16.12.1945-14.8.1946. inv.č.5, karton 1.

svobodu. Zadržení bývali využíváni na zemědělské práce v okolí, nebo pracovali v uhelném přecladišti v labském přístavišti. Velitelem tábora byl zprvu jmenován Alois Ječný, který byl 7.července nahrazen Josefem Frankem.⁵⁹ Alois Ječný požádal o své nahrazení, neboť on sám, jak si stěžoval v dopise, zastával v táboře několik funkcí (velitel tábora, velitel stráží, hlavní dozorce,...) a to všechno za jeden plat. Tábořem celkem prošlo 709 osob a nejvyššího stavu zde bylo dosaženo 6.prosince 1945 – 325 zajistěných (216 mužů a 109 žen).⁶⁰ 13.srpna 1946 bylo posledních 22 osob, válečných zajatců, odesláno do sběrného střediska v Litoměřicích. Tábor svoji činnost ukončil následujícího dne.

5.4.Sběrné středisko Polepy:

Tábor v Polepech začal být budován 26.dubna 1946 jako sběrné středisko pro válečné sirotky, nalezené a jinak opuštěné děti německé národnosti.⁶¹ Oficiální název zněl Sběrné středisko v Polepech při ONV v Litoměřicích. Svoji činnost tábor naplno zahájil 2.května, kdy sem dorazil první transport se 150 dětmi z internačního střediska Malá pevnost Terezín. Středisko mělo především dohledat rodiče nebo nejbližší příbuzné dětí a předat je do příslušné zóny, dle domovského práva, nebo tam, kde se jejich rodina vzhledem k válečným událostem zrovna nacházela. Děti sem přicházely z celého území Československa, jednalo se o děti jak sudetských Němců, tak Němců říšských, ale i uprchlíků z východních zemí. Nejvyššího počtu dětí v táboře bylo pravděpodobně dosaženo 19.července, kdy se zde nacházelo 508 svěřenců.⁶² Od 2.května do 15.října, kdy tábor svoji činnost začal postupně ukončovat, prošlo střediskem celkem 812 osob. Velitelem a správcem tábora byl ustanoven František Kebrle četnický štábní strážmistr ve výslužbě. Strážní službu pak zajišťovali tři civilní zaměstnanci.

Z tábora odešly dva transporty do okupačních zón v Německu. První 2.srpna se 100 osobami (73 dětí) do britské zóny, druhý 7.října s 313 dětmi do sovětské zóny.⁶³ Další větší transporty směřovaly do jiných sběrných středisek. Dne 23.července 39 dětí do

⁵⁹ SOkA Lovosice, Internační středisko Lovosice 1946-1947. Deník vyřízená služební pošta. inv.č.13, karton 1.

⁶⁰ SOkA Lovosice, Internační středisko Lovosice 1945-1947. Stav vězňů od 17.10.-15.12.1945-podle počtu. inv.č. 6, karton 1.

⁶¹ SOkA Lovosice, Internační středisko Polepy 1946-1947. Směrnice a inventář pro správu. inv.č.1, karton 1.

⁶² SOkA Lovosice, Internační středisko Polepy 1946-1947. Denní stav. inv.č.6, karton 1.

⁶³ SOkA Lovosice, Internační středisko Polepy 1946-1947. Odsuny z Polep. inv.č.5ch, karton 5.

Terezína, 20.srpna 120 dětí do Modřan, 27.září 157 a 7.října 33 dětí do Mladkova u Boskovic. Za účelem odsunu odcházely děti i do dalších středisek v Liberci, Holešově, aj.

Svoji činnost tábor ukončil 15.října 1946, kdy bylo posledních osm dětí odesláno do sběrného střediska v Modřanech. Od 4.listopadu byl tábor postupně likvidován za přítomnosti pana tajemníka Vyskočila a ing.Škorpila technického rady ZNV v Praze a tajemníka Slavíka z ONV v Litoměřicích. Den 6.února 1947 byl tábor předán Fondu národní obnovy v Praze.⁶⁴

5.5.Internační středisko Roudnice nad Labem:

Město Roudnice nad Labem bylo sice v době odsunu samostatným okresem, ale vzhledem k tomu, že místní internační středisko spolupracovalo s litoměřickými institucemi, chtěl bych se o něm v krátkosti zmínit. Po osvobození bylo v Roudnici překročeno ještě v květnu k vybudování internačního střediska pro osoby německé národnosti, zrádce a kolaboranty. První doklad o existenci tohoto střediska, které bylo umístěno na roudnickém zámku je z 28.5.1945.⁶⁵ Ve středisku byla podle směrnic MV týkajících se internačních středisek vybudována samostatná stráž svěřená později příslušníkům SNB. Dozor nad ní vykonával jednak bezpečnostní referent ONV v Roudnici, jednak oblastní úřadovna SNB v Litoměřicích. Ze střediska odcházeli internovaní na práci především do zemědělství. Část internovaných byla předána do věznic a byla později souzena mimořádným lidovým soudem v Litoměřicích. Maximální stav internovaných osob byl dosažen zřejmě v červnu 1945-368 osob. Internační středisko bylo ve smyslu nařízení MV 26.10.1946 likvidováno.⁶⁶ Zbytek internovaných osob byl předán do internačního střediska v Ústí nad Labem-Skřivánčí vrch. Likvidaci střediska pak prováděl bezpečnostní referát ONV v Roudnici nad Labem až do konce roku 1946.

⁶⁴ SOkA Lovosice, Internační středisko Polepy 1946-1947. Směrnice a inventář pro správu. inv.č.1, karton 1.

⁶⁵ SOkA Lovosice, Inventář internačního střediska Roudnice nad Labem 1945-1946. str.1

⁶⁶ Tamtéž.

6.Konfiskace:

Záležitosti kolem německého majetku byly řešeny na základě dekretů prezidenta republiky č.5/1945Sb., č.12/1945Sb., a č.108/1945Sb. podle etnické zásady, takže se vztahovaly na všechny osoby německé národnosti bez ohledu na státní příslušnost. Dekretem č.5/1945 ze dne 19.května 1945 byla vyhlášena nad majetkem Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů národní správa. Dekret č.12/1945 uzákonil konfiskaci německého zemědělského majetku a dekret č.108/1945 jiného než zemědělského majetku, kdy byly vyňaty jen předměty nevyhnutelné pro uspokojení základních životních potřeb, které si při odsunu mohli vzít Němci s sebou. Za zajištění, správné sepsání a předání německého majetku, bytů a bytového zařízení byly odpovědny MNV pod dohledem OSK v Litoměřicích. Všem byli nápomocni příslušníci SNB, kteří se podíleli i na hledání ukrytých cenností. Prostřednictvím SNB bylo Národní bance v Praze předáno 19,5kg zlatých a 1 180kg stříbrných předmětů, 96kg stříbrných mincí a 80kg hodinek.⁶⁷ Všechno zlato zajištěné po Němcích soustředěné v trezoru městské spořitelny bylo věnováno na zlatý poklad Československé republiky. Uvolněné byty přidělovala nově přichozím bytová komise. K 20.listopadu bylo podáno 9 880 žádostí o byt uvolněných po odchodu Němců. Tou dobou bylo v Litoměřicích již 13 500 obyvatel (8 800 Čechů a 4 700 Němců).⁶⁸

MNV také nad veškerým domovním majetkem Němců stanovil národní správce z řad spolehlivých osob české národnosti. Němci museli veškeré své akcie, jiné cenné papíry, drahé kovy, drahokamy, umělecké předměty i sbírky známek uložit do finančního ústavu, určeného Ministerstvem financí a vyhotovit k nim seznam ve třech vyhotoveních. Rychlé přebírání tohoto majetku vázlo pro nedostatek pohonných hmot a pracovních sil, kterých se nedostávalo.

Do německých podniků, obchodů, živností a statků přiděloval živnostenský referát MNV v Litoměřicích národní správce z řad občanů české národnosti. O přidělení živnosti měli zájem lidé z Litoměřic, ale i z jiných okresů. Do poloviny června 1945 bylo vydáno 220 osvědčení o zřízení zatímních správ.⁶⁹ Vzhledem k nedostatku pracovních sil po zavedení národní správy bývalí majitelé ve svých živnostech i nadále pracovali a dostávali mzdu, neměli v nich však žádná práva. Obsazování živností bylo

⁶⁷ Kolektiv autorů: Dějiny města Litoměřice. Litoměřice 1997. str.331.

⁶⁸ SOkA Lovosice, Kronika Litoměřic. str.5.

⁶⁹ Tamtéž.

zastaveno v prosinci 1945. V bývalé dívčí škole byl zřízen sklad zboží a věci z německých bytů a podniků, které se zde třídily a předávaly nebo prodávaly novým obyvatelům města. Knihy z německých bytů se svázely do městské knihovny, která byla otevřena v listopadu 1945 v budově staré radnice. Od 26.července bylo zapůjčováno zařízení po Němcích na tři měsíce jako doplněk bytového zařízení. Vydávání věcí se dělo na povolenky ze zásobovacího oddělení. Do 29.listopadu se za textil utržilo 2 miliony Kčs, za zálohy na nábytek 4 miliony Kč.⁷⁰ Dne 31.července skončila platnost říšských marek na celém území ČSR. Svoji hotovost v této měně si mohli Němci vyměnit od 1.do 9.srpna v městské spořitelně, úvěrním ústavu a záložně.

Velké majetkové hodnoty plynou z majetku odsunutých Němců. Účetní oddělení okresní správní komise v Litoměřicích má z těchto akcí v úschově dosud nepřehledné množství papírových marek, různých zlatých a stříbrných mincí, skvostů, hodinek, psacích strojů, příborů z drahých kovů a jiných cenných předmětů. Úředníci NUKU při své nedávné návštěvě projeví obdiv nad množstvím a cenou předmětů jež jsou zde zajištěny.⁷¹

Majetek zanechaný zde Němci, však začal lákat nenechavce. Případy násilného vniknutí do zapečetěných bytů a domů odsunutých nebyly ničím výjimečným, což byla praxe běžná na všech místech odkud Němci odešli.⁷²

7.Specialisté:

Vzhledem k tomu, že od 1.září začaly přípravy na organizovaný odsun podrobným soupisem veškerého německého obyvatelstva, který byl bedlivě hlídán, vypracovaly MNV spolu s vedením příslušných národních podniků seznamy potřebných německých specialistů, kteří měli být prozatím společně se svými rodinami z odsunu vyloučeni.⁷³ Průmyslový specialista byl člověk, který byl nepostradatelný pro nerušený chod hospodářství a průmyslového podniku. Spolu se svojí rodinou měl být z odsunu vyčleněn do doby než se za něj najde odpovídající náhrada, nebo dokud nezaučí svého nástupce. Firmami, jejichž provoz byl uznán pro hospodářský život za zvlášť důležitý a

⁷⁰ SOkA Lovosice, Kronika Litoměřic. str.6.

⁷¹ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Kniha zápisů schůzí OSK 31.5.1945-24.6.1946. inv.č. 2, karton 2.

⁷² SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960 Ranní zprávy bezpečnosti 1945-1947. inv.č.120, karton 126.

⁷³ Kolektiv autorů, Dějiny města Litoměřice. Litoměřice 1997. str.333.

proto měli být jejich němečtí zaměstnanci zařazeni až do poslední fáze odsunu byly např. Henkel-Persil s.r.o. prací a čisticí prostředky, Karbus chemická čistírna, Fa Anna Sperlichová-výroba prádla, Litoměřická akciová společnost-výroba vápna a cihel, Josef Höring-výroba cementového zboží, které sídlily v Litoměřicích. Další významné podniky se nacházely v Lovosicích, např. Deli-čokoládovna, Synthesia Lovosice-výroba umělého hedvábí a rostlinných olejů.⁷⁴

8.Antifašisté:

Němci, kteří se „aktivně účastnili boje za osvobození republiky nebo trpěli pod nacistickým nebo fašistickým terorem“⁷⁵ byli vyjmuti z opatření proti Němcům platící. Podle nařízení němečtí antifašisté měli požívat ochrany, měli všechna práva, jako osoby české s tím rozdílem, že se nesměli politicky organizovat. Žádosti o zachování československého státního občanství se podávaly na OSK a obyvatelé města Litoměřice u MNV. Dne 26.července byla při OSK zřízena osmičlenná komise pro vyřizování těchto žádostí a udělování československého státního příslušenství.⁷⁶ Jména žadatelů, kteří uspěli byla veřejně oznámena na plenární schůzi MNV. Tito Němci získali osvědčení o národní spolehlivosti a měli stejná práva jako Češi. Složitější a nejednoznačné případy žádostí o antifašistické osvědčení rozhodovalo ZNV v Praze a Ministerstvo vnitra.

Na podzim 1945 se konaly kontroly antifašistických legitimací. Referent pro vnitřní národní bezpečnost Bejšovec předložil seznam antifašistů z několika obcí a dal na vědomí, že jmenné seznamy budou vyvěšeny v bydlíštích jednotlivých antifašistů, aby z řad veřejnosti mohly být v předepsané lhůtě osmi dnů předneseny případné odůvodněné námítky.⁷⁷ Z celkem 580 legitimací jich bylo ponecháno 310. žádosti o legitimace se mohly podávat do 10.února 1946, později podané žádosti byly všechny zamítnuty.

Přestože antifašisté měli osvědčení o své národní spolehlivosti, dívalo se na ně české obyvatelstvo nedůvěřivě a chovalo se k nim s odstupem. Dokonce museli čelit i

⁷⁴ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Konfiskace německého majetku. inv.č.184, karton 232.

⁷⁵ Kolektiv autorů, Dějiny města Litoměřic. Litoměřice 1997. str.331.

⁷⁶ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Kniha zápisů schůzí rady ONV 28.5.1945-30.12.1946. inv.č.2, karton 2.

⁷⁷ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Kniha zápisů schůzí OSK 31.5.1945-24.6.1946. inv.č.2, karton 2.

ústrkům ze strany některých nižších orgánů státní správy. Některé MNV v okrese neoprávněně odmítaly řádně přezkoušeným antifašistům vydávat stravovací lístky české a vydávaly jim lístky německé, dále byli vypovídáni z bytů, byl jim zabavován majetek,....⁷⁸ Antifašisté pocíťující nedůvěru ze strany českého obyvatelstva se dobrovolně hlásili do transportů.

Otázka německých antifašistů byla definitivně dořešena na podzim roku 1948, kdy z litoměřického okresu odjely dva transporty pod označením 49/I a 48/II v počtu 288 a 243 osob do sovětské zóny pod vedením Wenzela Grohmana.⁷⁹

9.Po skončení hlavní fáze odsunu:

Hlavní fáze odsunu německého obyvatelstva z politického okresu Litoměřice byla ukončena 13.října 1946, kdy do americké zóny odjel poslední transport.⁸⁰ Od 30.listopadu pak probíhala likvidace sběrného střediska v Litoměřicích. Od listopadu 1946 až do března 1948 odcházeli z Litoměřicka již pouze jednotlivci, byli to především lékaři, průmysloví specialisté a osoby propuštěné z vězení. Byli přidělováni k transportům z jiných měst-Ústí nad Labem, Liberce, Bíliny a Teplic, které mířily do sovětské zóny.⁸¹ To už však není předmětem bádání této práce.

1.11.1946 ve smyslu výnosu ministerstva vnitra ze dne 13.10.1946 č.j.:B-300/15939-ref.B podala Okresní správní komise v Litoměřicích zprávu:

1. celkový počet osob německé národnosti v okrese: 1661

2. z celkového počtu nepodléhajících odsunu:

a) počet Němců, kteří mají legitimaci specialistů (průmyslu a v hornictví): 18

b) počet Němců, kteří jsou rodinnými příslušníky specialistů a jsou jimi chráněni před odsunem: 35

c) počet Němců, kteří mají prozatímní osvědčení o československé státní příslušnosti (vzor B): 32

d) počet Němců židovského původu a vyznání: 47

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Antifašisté. inv.č.119, karton 119.

⁸⁰ SOkA Lovosice, Internační středisko Litoměřice 1946-1947. Transporty-přehled o počtu odsunutých Němců z obcí jednotlivými transporty ze střediska v Litoměřicích z roku 1946. inv.č.2a, karton 2.

⁸¹ Kolektiv autorů: Dějiny města Litoměřice. Litoměřice 1997. str.334.

e) počet Němců vyňatých z odsunu rozhodnutím ministerstva vnitra cestou milosti:

130

f) počet Němců, kterým byl povolen rozhodnutím ministerstva vnitra odklad odsunu:

1

g) počet Němců žijících ve smíšených manželstvích: 1153

3. z celkového počtu podléhá odsunu 245 osob⁸²

10.Závěr:

Odsun sudetských Němců byl jedním z důsledků 2.světové války. Hluboce poznamenal a změnil zdejší život a přerušil staleté soužití Němců a Čechů nejen na Litoměřicku, ale i v jiných oblastech Evropy, kde žili Němci s jinými národy pospolu.

Odsun Němců z litoměřického okresu v letech 1945-1946 měl svá specifika, ale v zásadě se příliš nelišil od událostí, které se odehrávaly ve zbytku československého pohraničí. Oblast byla osvobozena příslušníky Rudé armády, kteří se zde hlavní měrou podíleli na zajištění bezpečnosti. I zde se utvořily jednotky Revolučních gard, které však nedosáhly takového významu jako v jiných částech pohraničí. S odsunem německého obyvatelstva bylo započato v červnu 1945. Nejprve se uvažovalo o přednostním vysídlení Němců z města Litoměřice a následném odsunu ze zbytku okresu, ale vzhledem k okolnostem se přistoupilo ke kombinovanému řešení. Letní transporty byly na počátku srpna zastaveny (v jiných okresech však pokračovaly ještě v září) a další vysídlování započalo až na jaře 1946. Události z jara a léta 1945 byly stejně jako jinde doprovázeny případy bezpráví páchaných na Němcích, které však nenarostly do vysokých čísel. Zvláštní kapitolu v této oblasti sehrály dva koncentrační tábory, jedním byl pracovní tábor v Litoměřicích a druhým věznice pražského gestapa v Malé pevnosti Terezín. Zatím co vězni z Litoměřic se na konci války rozprchli po kraji a ještě několik měsíců po válce se potulovali a skrývali v lesích, události v Malé pevnosti Terezín nabraly nečekaný směr. Po odchodu německého velení převzali správu bývalí vězni a započala internace Němců, se kterými bylo mnohdy zacházeno velice tvrdě.

Spolu s odchodem německého obyvatelstva přicházeli na Litoměřicko Češi, kteří začali doosídlovat oblast. Osídlování bylo poznamenáno četnými skandály ohledně dosazovaných národních správců, což velmi často byli lidé s bohatou trestní minulostí. To se však odehrávalo i na jiných místech v pohraničí. Časté byly dohady o tom, kdo má

⁸² SOkA Lovosice, ONV Litoměřice 1945-1960. Předání Němců do odsunu. inv.č.119, karton 123.

právo obsazovat prázdné usedlosti, to se týkalo především Svobodovců, kteří se v okrese usadili po válce.

Průběh hlavní fáze odsunu německého obyvatelstva během roku 1946 již probíhal spořádaně jako v jiných oblastech. V říjnu byl odsun ukončen a litoměřickém okrese zůstala už jen malá skupina Němců, především příslušníkům smíšených manželství a výrobních specialistů. Dle dochovaných pramenů se zdá, že odsun probíhal klidně a Němci nečinili větší potíže.

Tak odešla skupina lidí, která formovala místní krajinu a zanechala zde po sobě nesmazatelnou stopu. Dodnes jsou v okrese znát stopy německé minulosti, především na místní lidové architektuře, ale i na obecních hřbitovech a občas se dokonce pod omítkou domů objevují i pozůstatky nápisů v německém jazyce.

Ve své práci jsem se snažil postihnout osudy německého obyvatelstva na Litoměřicku v letech 1945-1946. Máme poměrně hodně informací k období léta 1945 a prvních transportů německého obyvatelstva do sovětské zóny. Pro období od podzimu 1945 do zahájení pravidelných odsunů na jaře 1946 už je to horší. V tomto časovém období se objevilo několik témat, která jsem do své práce nezahrnul, nebo jen okrajově a která by stála za samostatná historická bádání. Je to především působení Rudé armády v okrese, noční motorizované nájezdy ozbrojenců ve stejnokrojích ruských vojáků na zemědělské usedlosti a reakce správních úřadů na vzniklou situaci, usazování volyňských Čechů, kteří do ČSR přišli jako příslušníci Svobodovy armády ze SSSR, dále to jsou osudy vězňů (především Poláků) z koncentračního tábora v Litoměřicích.

Organizovaný odsun v průběhu roku 1946 je v archivních pramenech dobře podchycen a podává ucelenou podobu, kterou jsem se snažil zachytit ve své práci. Ale i zde zůstaly jisté rezervy, jako nucený odchod Němců židovského vyznání, kteří též museli opustit území republiky nebo soužití příslušníků smíšených manželství s nově příchozími Čechy.

Seznam zkratk:

ČSR – Československá republika

D., Dol. – Dolní (u názvu obcí)

H., Hor. – Horní (u názvu obcí)

MV – Ministerstvo vnitra

MNV – Místní (městský) národní výbor

NV – Národní výbor

NUKU – Nejvyšší účetní kontrolní úřad

ONV – Okresní národní výbor

OSK – Okresní správní komise

RG – Revoluční garda

RM – Říšská marka

RNV – Revoluční národní výbor

SKR – Spojenecká kontrolní rada

SNB – Sbor národní bezpečnosti

Vel. – Velké (u názvu obcí)

ZNV – Zemský národní výbor

Literatura:

- Adrian von Arburg, Tomáš Staněk: Organizované divoké odsuny? In. Soudobé dějiny č.3-4. Praha 2005.
- Zdeněk Beneš(edd.): Rozumět dějinám. Praha 2002.
- Miroslava Benešová: Situace v Terezíně po skončení války. In. Terezínské listy č.18. Terezín 1990.
- Vojtěch Blodig: Město poznamenané tragédií, Poválečný Terezín v letech 1945-1946. In. Terezínské listy č.24. Terezín 1996.
- Kolektiv autorů: Dějiny města Litoměřic. Litoměřice 1997.
- Václav Kural: Místo společenství-konflikt! Češi a Němci ve Velkoněmecké říši a cesta k odsunu (1938-1945). Praha 1994.
- Jan Křen: Češi, Němci, odsun. Praha 1990.
- Jaroslav Kučera: Odsun nebo vyhnání? Praha 1992.
- Jaroslav Kučera: Odsunové ztráty německého obyvatelstva. Praha 1992.
- Jaroslav Macek: Osvobození Litoměřic. In. Vlastivědný sborník. Litoměřice 1965.
- Martin Markel: Vysídlení Němců z jižní Moravy 1945-1949. Brno 2002.
- Marek Poloncarz: Opomenutá kapitola terezínských dějin- Internační tábor pro německé obyvatelstvo. In. Terezínské listy č.25. Terezín 1997.
- Marek Poloncarz: Internační tábor pro německé obyvatelstvo-Malá pevnost Terezín 1945-1946. Terezín 1997.
- Zdeněk Radvanovský: „Sudety“ pod hákovým křížem. Ústí nad Labem 2002.
- Milan Sládek: Němci v Čechách. Praha 2002.
- Tomáš Staněk: Odsun Němců z Československa 1945-1947. Praha 1991.
- Tomáš Staněk: Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování. Praha 2005.
- Tomáš Staněk: Perzekuce 1945. Praha 1996.
- Tomáš Staněk: Tábory v českých zemích 1945-1948. Praha 1996.
- Tomáš Staněk: Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa 1918-1948. Ostrava 1992.
- Jaroslav Stránský: Němci v Československu a jejich odsun z republiky. Londýn 1956.

Prameny:

Nepublikované:

Státní okresní archiv Litoměřice se sídlem v Lovosicích (dále jen SOKA Lovosice)

Fond ONV Litoměřice 1945-1960

Fond MNV Litoměřice 1945-1960

Fond Sběrné středisko Litoměřice 1945-1947

Fond Internační středisko Lovosice 1945-1947

Fond Internační středisko Polepy 1946-1947

Fond Internační středisko Roudnice nad Labem 1945-1947

Fond Internační středisko Terezín 1945-1948 (1953)

Kronika města Litoměřice

Kronika města Lovosice

Publikované:

Litoměřický kraj 1945

Svobodný Máchův kraj 1946

Svobodné slovo 1946

Přílohy:

Obsazení jednotlivých transportů:⁸³

I.transport z 2.5.1946 č.13094 do americké zóny

	Obec	Počet osob
1.	Encovany	2
2.	Křešice	4
3.	Litoměřice	1176
4.	Litoměřice-Železná	2
5.	Pokratice	4
6.	Terezín	1
7.	Žalhostice	8
8.	Praha	3

Okres Litoměřice 1197 osob

Celkem 1200 osob

II.transport z 22.5.1946 č.13133 do americké zóny

	Obec	Počet osob
1.	České Kopisty	6
2.	Dlažkovice	15
3.	Levín	4
4.	Libochovany	1
5.	Litoměřice	327
6.	Lovosice	388
7.	Pokratice	39
8.	Ústěk	423
9.	Brandýs n.L.	5
10.	Horká u Bakova	1
11.	Živonín	1

Okres Litoměřice 1193 osob

Celkem 1200 osob

⁸³ SoA Litoměřice, Internační středisko Litoměřice 1946- 1947, karton 4

III.transport z 21.6.1946 č.13202/101 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Dlažkovice	27	21.	Terezín	4
2.	Heřmanice	33	22.	Třeboutice	1
3.	Janovice	95	23.	Týniště	1
4.	Javorská	51	24.	Ústěk	1
5.	Kamýk	60	25.	Velemín	3
6.	Konojedy	110	26.	Velké Žernoseky	2
7.	Lhotka	3	27.	Žitenice	141
8.	Litoměřice	530	28.	Bsahov	1
9.	Lovosice	3	29.	Internační tábor	16
10.	Lukavec	3	30.	Jüterbog	1
11.	Mířejovice	4	31.	Medonost	1
12.	Muckov-Bukovina	12	32.	Olomouc	3
13.	Mukařov	18	33.	Praha	1
14.	Opárno	4	34.	Roudniček	7
15.	Petrovice	25	35.	Rozinky	10
16.	Petrovice-Lobetanc	64	36.	Sternberg	1
17.	Pohořany	7	37.	Stvolínky	1
18.	Pokratice	20	38.	Schwarde	1
19.	Rané	29	39.	Vrcholovice	3
20.	Sezímky	52	40.	Wittenberg	1

Okres Litoměřice 1162 osob

Celkem 1209 osob

IV.transport z 3.7.1946 č.13256/117 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Břehoryje	8	24.	Sezímky	5
2.	Čeřeniště	59	25.	Skalice	5
3.	Dlažkovice	23	26.	Srdov	66
4.	Heřmanice	61	27.	Terezín	4

5.	Jenčice	1	28.	Trnoblraný	32
6.	Kamýk	31	29.	Třebenice	2
7.	Libochovany	103	30.	Týniště	13
8.	Litoměřice	93	31.	Ústěk	1
9.	Lhotka	2	32.	Vedlice	1
10.	Lovosice	8	33.	Velké Žernoseky	7
11.	Lukavec	2	34.	Vinné	3
12.	Malé Žernoseky	85	35.	Žalhostice	95
13.	Malič	1	36.	Žim	85
14.	Mířejoyice	1	37.	Grumenov	1
15.	Mladé	4	38.	Lindenhorst	2
16.	Mrsklesy	81	39.	Moticin	1
17.	Muckov	45	40.	Očary	1
18.	Mukařov	74	41.	Praha	1
19.	Petroviče	17	42.	Sülz	2
20.	Pokratice	4	43.	Teplice-Šanov	1
21.	Prackovice	61	44.	Turnov	1
22.	Prosmyky	101	45.	Waldenburg	2
23.	Sedlec	4			

Okres Litoměřice 1188 osob

Celkem 1200 osob

V.transport z 9.7.1946 č.13265/132 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Babiny I.	10	19.	Mrsklesy-Lipá	3
2.	Babiny II.	23	20.	Pokratice	86
3.	Boreč	4	21.	Prackovice	36
4.	Čížkovice	92	22.	Rané	2
5.	Hlinná	64	23.	Řepnice	7
6.	Chotiměř	93	24.	Sebuzín	70

7.	Janovice	1	25.	Soběnice	16
8.	Kocourov	1	26.	Sulejovice	2
9.	Lbín	3	27.	Sutom	4
10.	Litoměřice	70	28.	Terezín	16
11.	Lhota	35	29.	Trnobraný	1
12.	Lhotka	59	30.	Třebušín	148
13.	Lovosice	3	31.	Ústěk	9
14.	Malič	52	32.	Velké Žernoseky	61
15.	Medvědice	48	33.	Velký Újezd	6
16.	Michalovice	32	34.	Žalhostice	80
17.	Milešov	61	35.	Brnikov	2
18.	Mrsklesy	7	36.	Kr.soud Litoměřice	1

Okres Litoměřice 1205 osob

Celkem 1208 osob

VI.transport z 16.7.1946 č.13286/148 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Babiny II.	3	16.	Prackovice	1
2.	Dubičná	22	17.	Prosmyky	1
3.	Hlinná	5	18.	Sebuzín	8
4.	Horní Řepčice	8	19.	Srdov	3
5.	Kravaře	245	20.	Sutom	1
6.	Křešice	250	21.	Třebušín	2
7.	Levín	130	22.	Ústěk	1
8.	Lhotka	2	23.	Velké Žernoseky	3
9.	Liběšice	7	24.	Žim	3
10.	Litoměřice	129	25.	Žitenice	116
11.	Lovečkovice	52	26.	Köthen	1
12.	Malič	18	27.	Praha	2
13.	Michalovice	1	28.	Valtýře	2
14.	Pohořany	13	29.	Verneřice	1
15.	Pohoří	5	30.	Waldenburg	2

Okres Litoměřice 1200 osob

Celkem 1208 osob

VII.transport z 22.7.1946 č.13297/165 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Babiny II.	313	27.	Lovosice	29
2.	Babiny II.-Plan	4	28.	Lukavice	13
3.	Bílý Kostelec	12	29.	Lukov	89
4.	Bílý Újezd	6	30.	Lukov-Rutte	2
5.	Blahov-Liškov	3	31.	Mladé	26
6.	Březno	5	32.	Mladé-Jeleč	42
7.	Čeraniště	5	33.	Mlékojedy	67
8.	Dobkovice	6	34.	Miřejovice	5
9.	Doubravice	46	35.	Píšťany	49
10.	Dubičná	56	36.	Ploskovice	61
11.	Haslice	254	37.	Pohořany	5
12.	Homole	48	38.	Pohoří	34
13.	Horní Chobolice	7	39.	Prackovice	3
14.	H.Chobolice-Klokoč	4	40.	Řetouň	4
15.	Horní Týnec	44	41.	Soběnice	4
16.	Chotíněves	7	42.	Terezín	1
17.	Kravaře	15	43.	Třebenice	1
18.	Křešice	8	44.	Touchořiny	8
19.	Lhota	34	45.	Týniště	4
20.	Lhotka nad Labem	54	46.	Ústěk	17
21.	Libochovany	3	47.	Velemín	61
22.	Líčenice	4	48.	Velké Žernoseky	1
23.	Libochovice	3	49.	Žitenice	101
24.	Litochovice	72	50.	Haida	1
25.	Litoměřice	47	51.	Libouchec	2
26.	Lovečkovice	29	52.	Praha	2

Okres Litoměřice 1204 osob

Celkem 1208 osob

VIII.transport z 29.7.1946 č.13297/165 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Bílý Újezd	44	27.	Mířejovice	44
2.	Blíževedly	1	28.	Načkovice	75
3.	Brňany	1	29.	Ostré	11
4.	Brusov	4	30.	Pnětluky	64
5.	Brusov-Třebín	5	31.	Prackovice	4
6.	Březno	6	32.	Podsedice	1
7.	Býčkovice	4	33.	Polepy	59
8.	Břehoryje	7	34.	Rýdeč	86
9.	Čeraniště	1	35.	Staňkovice	15
10.	Čížkovice	1	36.	Terezín	9
11.	Dobkovice	65	37.	Tlučeň	31
12.	Domašice	15	38.	Tlučeň-Kundratice	22
13.	Domašice-Obrok	3	39.	Třebautice	2
14.	Drahobuzy	144	40.	Touchořiny	3
15.	Horní Týnec	5	41.	Vchynice	7
16.	Hrušovka	4	42.	Úštěk-Zelená Ves	29
17.	Chotíněves	77	43.	Záhořany	25
18.	Jištěrpy	3	44.	Žitenice	40
19.	Kalovice	16	45.	Dřevohry	1
20.	Keblice	2	46.	Eiland	1
21.	Křešice	147	47.	Herberin	1
22.	Levín	1	48.	Köthen	1
23.	Liběšice	2	49.	Libochovice	3
24.	Litoměřice	27	50.	Little	1
25.	Lovosice	2	51.	Tyssa	1
26.	Malé Žernoseky	43			

Okres Litoměřice 1199 osob

Celkem 1208 osob

IX.transport z 9.8.1946 č.13307/183 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Boreč	11	26.	Proboštov	68
2.	Brusov	8	27.	Rašovice	36
3.	Břehoryje	58	28.	Robeč	59
4.	Dlažkovice	1	29.	Rýdeč	6
5.	Dobkovice	4	30.	Skalice	1
6.	Domašice	15	31.	Srdov-Lhotsko	1
7.	Domašice-Obrok	19	32.	Strážiště	21
8.	Drahobuz	1	33.	Teplá	1
9.	Encovany	21	34.	Tetčiněves	95
10.	Hrušovany	68	35.	Travčice	17
11.	Lbín	13	36.	Úštěk	36
12.	Levín	1	37.	Vedlice	62
13.	Liběšice	29	38.	Velký Hubenov	77
14.	Libínky	36	39.	Vchynice	80
15.	Libochovany	3	40.	Žitenice	90
16.	Litoměřice	8	41.	Brémy	1
17.	Lovosice	8	42.	Bysice	7
18.	Lukavec	2	43.	Freiburg	1
19.	Malé Žernoseky	87	44.	Gleiwitz	1
20.	Mlékojedy	1	45.	Jiřice	3
21.	Opárno	42	46.	Most	1
22.	Ostré	35	47.	Nový Bydžov	3
23.	Pohořany	48	48.	Plauen i.V.	1
24.	Polepy	6	49.	Praha	3
25.	Prackovice	8	50.	Zelenec	4

Okres Litoměřice 1183 osob

Celkem 1208 osob

X.transport z 17.8.1946 č. 13363/215 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Babiny II.-Nová Ves	3	26.	Mlékojedy	1
2.	Bílý Kostelec	88	27.	Načkovice	1
3.	B. Kostelec-Pohorsko	1	28.	Petrovice	1
4.	Boreč-Bílinka	18	29.	Polepy	4
5.	Boreč-Režný Újezd	71	30.	Proboštov	2
6.	Brusov-Třebín	3	31.	Radejčín	37
7.	Býčkovice	53	32.	Rýdeč	2
8.	Církvice	3	33.	Sulejovice	84
9.	Habřina	60	34.	Terezín	1
10.	Hlinná	7	35.	Tlučeň	4
11.	Horní Chobolice	6	36.	Touchořiny	69
12.	Chotíněves	2	37.	Trnovany-Podviní	64
13.	Jištěrpy	55	38.	Třeboutice	88
14.	Kamýk	8	39.	Třeboutičky	3
15.	Kocourov	12	40.	Ústěk	5
16.	Lbín	8	41.	Velký Hubenov	88
17.	Levín	1	42.	Velký Újezd	11
18.	Lhota	4	43.	Vchynice	4
19.	Liběšice	31	44.	Vrbičany	20
20.	Libochovany	19	45.	Žalhostice	17
21.	Líčenice	23	46.	Busch	1
22.	Litoměřice	170	47.	Bysice	5
23.	Lovosice	14	48.	Velké Březno	24
24.	Malič	5	49.	Střížovice	3
25.	Medvědice	1	50.	Tisice	3

Okres Litoměřice 1172 osob

Celkem 1208 osob

XI.transport z 21.8.1946 č.13370/232 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Babiny II.	15	24.	Polepy	2
2.	Babiny II.-Pláň	8	25.	Prosmyky	134
3.	Břehoryje	4	26.	Ráj	11
4.	Česká Lhota	5	27.	Sulejovice	4
5.	Dolní Týnec	21	28.	Suletice	9
6.	Doubravice	28	29.	Trnoblany	2
7.	Držovice	32	30.	Třeбенice	1
8.	Hlupice	63	31.	Třeboutice	1
9.	Hor. Nezly-Dol. Nezly	4	32.	Třeбушін	4
10.	Hor.Týnec-Nová Ves	26	33.	Vedlice	1
11.	Chotiněves	1	34.	Velké Žernoseky	1
12.	Chudoslavice	54	35.	Vlastislav	82
13.	Konojedy	1	36.	Žalhostice	6
14.	Lbín	3	37.	Želechovice	82
15.	Liběšice	4	38.	Žitenice	2
16.	Libochovany	41	39.	Bysice	2
17.	Litoměřice	332	40.	Mištice	1
18.	Lovosice	85	41.	Schweidnitz	1
19.	Nučnice	49	42.	Ulhost	7
20.	Okna	31	43.	Ústí nad Labem	1
21.	Píšťany	1	44.	Wolfsburg	1
22.	Pohořany	1	45.	Zlonice	4
23.	Pokratice	18			

Okres Litoměřice 1195 osob

Celkem 1212 osobXII.transport z 30.8.1946 č.13375/242 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Babiny I.	2	42.	Okna	1
2.	Bílý Kostelec	16	43.	Ostré	1

3.	Blíževedly	15	44.	Petrovice	5
4.	Blíževedly-Stranné	4	45.	Pnětluky	4
5.	Brusov	6	46.	Podsetice	36
6.	Březno	1	47.	Polepy	7
7.	Církvice	1	48.	Prosmyky	3
8.	Česká Lhota	2	49.	Rochov	43
9.	Čeraniště	1	50.	Rýdeč	22
10.	Čížkovice	2	51.	Řetouň	35
11.	Děkovka	12	52.	Sebuzín	59
12.	Dlažkovice	75	53.	Skalice	1
13.	Dobkovice	4	54.	Sulejovice	1
14.	Dolní Vysoká	46	55.	Suletice	67
15.	Dubičná	1	56.	Suletice-Binové	14
16.	Heřmanice	16	57.	Sutom	1
17.	Hlubice	6	58.	Terezín	1
18.	H. Týnec-Zadní Nezly	1	59.	Těchobuzice	12
19.	Chotiměř	1	60.	Trnová	23
20.	Chotíněves	1	61.	Třeбенice	29
21.	Chrášťany	1	62.	Ústěk	11
22.	Chudoslavice	1	63.	Velké Žernoseky	58
23.	Janovice	33	64.	Velký Hubenov	7
24.	Janovice-Velká Ves	3	65.	Vel. Hubenov-Černči	1
25.	Jenčice	76	66.	Velký Újezd	3
26.	Jenčice-Košťálov	63	67.	Vědlice-Julinau	1
27.	Kalovice	2	68.	Vrbice	5
28.	Kamýk	49	69.	Vrbičany	2
29.	Konojedy	80	70.	Záhořany	1
30.	Kotelice	32	71.	Zimoř	52
31.	Kravaře	1	72.	Almberg	1
32.	Lbín	1	73.	Bohosudov	1
33.	Lhota	3	74.	Janoves	1
34.	Libochovany	21	75.	Johannestal	1
35.	Litoměřice	112	76.	Kornin	1

36.	Lovosice	5	77.	Malčice	1
37.	Lukavec	1	78.	Malešov	2
38.	Lukov	1	79.	Netel	1
39.	Miřejovice	4	80.	Plauen	1
40.	Mrsklesy	1	81.	Teplice-Šanov	1
41.	Obřice	20			

Okres Litoměřice 1234 osob

Celkem 1245 osob

XIII.transport z 3.9.1946 č.13386/265 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Babiny I.	4	23.	Michalovice	23
2.	Bláhov-Liškov	35	24.	Milešov	16
3.	Blíževedly	56	25.	Petrovice	6
4.	Brňany	34	26.	Ploskovice	30
5.	Dolní Vysoká	5	27.	Pohořany	4
6.	Horní Nezly	35	28.	Rané	5
7.	Horní Týnec	62	29.	Rýdeč	1
8.	Hrdly	20	30.	Řepčice	22
9.	Chotiměř	72	31.	Sebuzín	25
10.	Janovice	3	32.	Staré	41
11.	Kalovice	1	33.	Suletice	3
12.	Keblice	11	34.	Šepetely	11
13.	Křešice	1	35.	Tlučeň	13
14.	Lhotka	3	36.	Třebívlice	31
15.	Litice	1	37.	Třeboutice	18
16.	Litoměřice	31	38.	Třebušín	70
17.	Lovosice	44	39.	Úpohlavy	20
18.	Lukavec	77	40.	Velemín	14
19.	Lukov	1	41.	Vchynice	4
20.	Malé Žernoseky	38	42.	Zimoř	31
21.	Malič	5	43.	Žitenice	1

22.	Medvědice	21	44.	Sabapes	1
-----	-----------	----	-----	---------	---

Okres Litoměřice 1229 osob

Celkem 1230 osob

XIV.transport z 5.9.1946 č.13465/277 do americké zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Bláhov	3	28.	Michalovice	15
2.	Blíževedly	3	29.	Milešov	100
3.	Církvice	7	30.	Muckov	6
4.	Česká Lhota	2	31.	Muckov-Bukovina	5
5.	Dolní Týnec	4	32.	Mukařov	5
6.	Doubravice-Haslice	2	33.	Ploskovice	11
7.	Doubravice-Homole	2	34.	Pohořany	4
8.	Heřmanice	4	35.	Pokratice	12
9.	Hlinná	18	36.	Polepy	4
10.	H. Nezly-Dolní Nezly	1	37.	Proboštov	5
11.	Hrušovany	2	38.	Prosmyky	7
12.	Janovice	12	39.	Srdov	44
13.	Kamýk	2	40.	Tetčiněves	6
14.	Kotelice	10	41.	Touchořiny	1
15.	Knínice	77	42.	Třebívlice	2
16.	Kravaře	2	43.	Třeboutice	8
17.	Křešice	1	44.	Třebušín	9
18.	Levín	13	45.	Velemín	12
19.	Levínské Petrovice	5	46.	Vinné	34
20.	Libochovany	9	47.	Vinné-St. Mlýnec	21
21.	Liběšice	10	48.	Ústěk	1
22.	Litoměřice	587	49.	Záhořany	12
23.	Lovosice	12	50.	Žim	2
24.	Lukavec	7	51.	Žitenice	65
25.	Malič	10	52.	Kolín	1
26.	Maškovice	2	53.	Praha	1

27.	Medvědice	12	54.	Raudniky	1
-----	-----------	----	-----	----------	---

Okres Litoměřice 1210 osob

Celkem 1213 osob

XV.transport z 10.9.1946 č.13441 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Blíževedly	26	31.	Mladé	18
2.	Bohušovice n.O.	25	32.	Mukařov	2
3.	Břehoryje	6	33.	Nové Kopisty	20
4.	Čížkovice	66	34.	Ploskovice	71
5.	Dobkovice	3	35.	Pokratice	1
6.	Dolní Šebířov	41	36.	Prackovice	13
7.	D.Šebířov-H.Šebířov	20	37.	Radostice	9
8.	Domašice	4	38.	Řepčice-Všerady	2
9.	Domašice-Obrok	35	39.	Sebuzín	4
10.	Držovice	8	40.	Soběnice	24
11.	Habřina	30	41.	Srdov	2
12.	Hlinná	80	42.	Staňkovice	2
13.	Horní Chobolice	21	43.	Staré	3
14.	Horní Řepčice	7	44.	Starý Týn	49
15.	Chotíněves	73	45.	Sterndorf	37
16.	Chudoslavice	2	46.	Sulejovice	49
17.	Jenčice	1	47.	Těchobuzice	8
18.	Jenčice-Košťálov	8	48.	Trnobrany	8
19.	Jištěrpy	7	49.	Třeboutičky	13
20.	Knínice	8	50.	Žalhostice	6
21.	Kravaře	13	51.	Žitenice	36
22.	Křešice	3	52.	Gross-Schlahengrün	1
23.	Lhotka	11	53.	Kopytov	1
24.	Litice	42	54.	Kutterschitz	1
25.	Litochovice	10	55.	Reknitz	1
26.	Litoměřice	264	56.	Silberbach	1

27.	Lovečkovice	19	57.	Sužice	1
28.	Lukov	1	58.	Trmice	1
29.	Malé Žernoseky	11	59.	Waltersgrün	1
30.	Miřejovice	1			

Okres Litoměřice 1222 osob

Celkem 1230 osob

XVI.transport z 5.10.1946 č.13471/292 do sovětské zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Babina I.	4	49.	Podsedice	13
2.	Bílý Újezd	17	50.	Pohořany	3
3.	Blíževedly	7	51.	Polepy	7
4.	Bohušovice n.O.	1	52.	Pnětluky	29
5.	Brňany	11	53.	Prackovice	4
6.	Břehoryje	3	54.	Prosmyky	15
7.	Březno	12	55.	Radostice	14
8.	Česká Lhota	3	56.	Rané	2
9.	Čeraniště	81	57.	Robeč	1
10.	Čížkovice	4	58.	Řepnice	6
11.	Děčany	30	59.	Řetouň	1
12.	Děkovka	6	60.	Sebuzín	5
13.	Dobkovice	7	61.	Sedlec	37
14.	Dřemčice	26	62.	Semeč	5
15.	Encovany	3	63.	Sířejovice	1
16.	Heřmanice	6	64.	Skalice	31
17.	Hlinná	4	65.	Srdov	2
18.	Horní Řepčice	1	66.	Strenndorf	1
19.	Hrdly	3	67.	Strážiště?	11
20.	Hrušovka	8	68.	Sulejovice	3
21.	Chrástany	23	69.	Sutom	22
22.	Chudoslavice	30	70.	Šepetely	1
23.	Jištěrpy	6	71.	Teplá	45

24.	Kamýk	11	72.	Terezín	1
25.	Konojedy	5	73.	Tetčiněves	1
26.	Kravaře	4	74.	Trnovany	19
27.	Křešice	34	75.	Třebívlice	4
28.	Lbín	52	76.	Třeboutice	2
29.	Leská	7	77.	Třebušín	3
30.	Liběšice	1	78.	Ústěk	11
31.	Libochovany	2	79.	Vedlice	1
32.	Litochovice	6	80.	Velké Žernoseky	11
33.	Litoměřice	138	81.	Velký Hubenov	9
34.	Lovečkovice	2	82.	Vlatislav	16
35.	Lovosice	20	83.	Vrbice	2
36.	Lukavec	15	84.	Vrbičany	4
37.	Lukov	8	85.	Žalhostice	11
38.	Malé Žernoseky	1	86.	Žim	9
39.	Medvědice	5	87.	Žitenice	1
40.	Michalovice	3	88.	Bříza	16
41.	Milešov	1	89.	Budyně	2
42.	Miřejovice	36	90.	Dolní Beřkovice	1
43.	Mladé	2	91.	Drakovice	1
44.	Mlékojedy	1	92.	Chotěšov	5
45.	Mrsklesy	4	93.	Kváň	3
46.	Mukařov	3	94.	Mněvice	1
47.	Opárno	22	95.	Zierde	1
48.	Píšťany	14			

Okres Litoměřice 1200 osob

Celkem 1230 osob

XVII.transport z 13.10.1946 č.13481/314 do americké zóny

	Obec	Počet osob		Obec	Počet osob		Obec	Počet osob
1.	Brňany	1	40.	Mal.Žernoseky	5	79.	Třebošín	5
2.	Blíževdly	6	41.	Malíč	1	80.	Ústěk	15
3.	Brusov	8	42.	Medvědice	4	81.	Vel.Žernoseky	9
4.	Břehoryje	7	43.	Michalovice	1	82.	Vel.Hubenov	4
5.	Býčkovice	2	44.	Miřejovice	3	83.	Velemín	1
6.	Církvice	1	45.	Mlékojedy	29	84.	Vědlice	1
7.	Čeřeniště	4	46.	Mrsklesy	4	85.	Vrbice	12
8.	Čížkovice	2	47.	N.Kopisty	6	86.	Záhořany	2
9.	Dlažkovice	1	48.	Nučnice	4	87.	Zimoř	1
10.	Dolní Týnec	1	49.	Obřice	3	88.	Žalhostice	18
11.	Doubravice	2	50.	Píšťany	12	89.	Žitenice	10
12.	Drahobuz	8	51.	Ploskovice	1	90.	Benešov	1
13.	Dřemčice	3	52.	Podsedice	1	91.	Drahomyšl	1
14.	Encovany	15	53.	Pohořany	1	92.	Duby	1
15.	Hlinná	9	54.	Pokratice	10	93.	Františkov	1
16.	Hlupice	5	55.	Polepy	4	94.	Hannover	1
17.	H.Chobolice	2	56.	Prosmyky	6	95.	Karlov	1
18.	Chodovlice	5	57.	Radejčín	4	96.	Krakošice	1
19.	Chotiněves	4	58.	Robeč	3	97.	Kresov	1
20.	Chudoslavice	2	59.	Rochov	2	98.	Liběchov	1
21.	Jenčice	2	60.	Řepčice	12	99.	München	1
22.	Jištěrpy	4	61.	Řetouň	2	100.	Napajedla	1
23.	Kalovice	1	62.	Sebuzín	23	101.	Podmokly	1
24.	Kamýk	17	63.	Sedlec	1	102.	Praha	2
25.	Koleč	1	64.	Skalice	12	103.	Roztoky	1
26.	Konojedy	1	65.	Staňkovice	3	104.	Rytířov	1
27.	Kravaře	10	66.	Staré	1	105.	Saarbrücken	4
28.	Křešice	30	67.	Stvol.Petrovice	1	106.	Spišská Bělá	1
29.	Lbín	10	68.	Sulejovice	3	107.	Staré Město	1
30.	Lev.Petrovice	3	69.	Teplá	1	108.	Střekov	1

31.	Libínky	2	70.	Terezín	2	109.	Sukohrady	1
32.	Liběšice	12	71.	Tlučeň	4	110.	Světnice	1
33.	Libochovany	3	72.	Touchořiny	2	111.	Trutnov	1
34.	Litoměřice	326	73.	Trnoblány	1	112.	Tuchlovice	1
35.	Lhota	10	74.	Trnovany	9	113.	Ústí n.L.	1
36.	Lhotka	2	75.	Třebenice	1	114.	Vrbice	1
37.	Lovosice	23	76.	Třebívlice	4	115.	Žalany	1
38.	Lukavec	8	77.	Třeboutice	4			
39.	Lukov	9	78.	Třeboutičky	4			

Okres Litoměřice 834 osob

Celkem 864 osob

Transporty k připojení: 22.10. 1946 do Ústí n.L. – 25 osob

13.11. 1946 do Liberce – 235 osob

21.11. 1946 do Ústí n.L. – 60 osob

22.11. 1946 do Ústí n.L. – 5 osob

23.11. 1946 do Ústí n.L. – 7 osob

28.11. 1946 do Ústí n.L. – 5 osob

28.11. 1946 do Lešan – 22 osob

29.11. 1946 do Trnovan – 11 osob

Rekapitulace: do sovětské zóny 68 388 osob

do americké zóny 4 696 osob

do britské zóny 100 osob

Obrazová příloha:

Německé nápisy se tu a tam objevují na omítkách domů (Liběšice)

Hostinec v Liběšicích

Německá minulost se dnes projevuje především na hřbitovech

Obecní hřbitov Čeraniště

Obecní hřbitov Třebušín